

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
EKONOMIKAS UN VADĪBAS FAKULTĀTE
TAUTSAIMNIECĪBAS KATEDRA

**UZŅĒMUMA A/S „XX” FINANŠU ANALĪZE UN
NĀKOTNES PERSPEKTĪVAS**

BAKALAURA DARBS

Autors: **Edgars Valmers**

Stud. Apl ev06010

Darba vadītāja: lektore „Mg.biz.vad. Daira
Barānova

RĪGA 2010

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā tika veikta a/s „XX” finanšu analīze un veikta rekomendāciju izstrādāšana tā darbības uzlabošanai.

Darba mērķis ir balstoties uz teorētiskām atziņām analizēt a/s „XX” finanses, novērtēt tās un izstrādāt priekšlikumus finanšu rādītāju uzlabošanai.

Pirmajā nodaļā tika izpētīta finanšu analīzes nozīme uzņēmuma darbībā, analīzes būtība, struktūra, kā arī tika apskatīti visi finanšu darbības analīzes paņēmieni, kas sastāv no finanšu pārskatu horizontālās un vertikālās analīzes, kā arī maksātspējas, likviditātes, aprites, rentabilitātes rādītāju un bankrota varbūtības analīzes. Otrajā nodaļā tika izdalītas divas daļas: Pirmā daļa, informācijas tehnoloģijas loma tautsaimniecības attīstībā Latvijā; Otrajā daļā autors veica a/s „XX” uzbūves analīzi un aprakstīs to. Trešajā nodaļā tika veikta a/s „XX” finanšu darbības analīze. Ceturtajā nodaļā, pamatojoties uz trešās nodaļas noskaidrotajām problēmām, autors izvirzīja šo problēmu iespējamus risinājuma ceļus.

Bakalaura darbā izmantota ar ekonomikas nozari saistīta literatūra, gada pārskatu dati un interneta resursos pieejamā informācija.

Darbs sastāv no anotācijām latviešu un angļu valodā, ievada, 4 nodaļām, secinājumiem un rekomendācijām, izmantotās literatūras saraksta.

Atslēgas vārdi: finanšu analīze, bilance, bankrots, maksātspēja, likviditāte, rentabilitāte.

ANOTATION

Bachelor work is the analysis of a/s "XX" finances and executed produce of recommendations was executed his action improve. A work aim is leaning on theoretical conclusions to analyse a/s "XX" finances, novērtēt them and to produce suggestions improve of financial pointers.

In the first part of the work an importance for the enterprise of the financial analysis is explained, as well as the essence and structure of the analysis, all the methods of financial actions' analysis that consist of horizontal and vertical analysis of financial report, purchasing ability, liquidities, turnovers, cost-benefit ratio, and the probability of bankruptcy. The second part of the work can be divided into 2 parts. The first part investigates the role of information technologies in the development of national economy in Latvia. In the second part author makes "XX" company's structural analysis and describes it. In the third part of the work the analysis of the financial action of "XX" is made. It is clarified that despite of the crisis the enterprise still gets the benefits and is able to pay salaries. In the last part of the work author proposes a possible solution for the problems defined in the third part. There were used annual reports' dates, literature connected with the economical field, and the information from the internet recourses.

The work consists of annotations in Latvian and English languages, introduction, 4 chapters, conclusions, recommendations, and references list.

Keywords: financial analysis, balance, bankruptcy, insolvency, liquidation, cost-benefit ratio.

SATURS

	Lpp
Ievads.....	5
1. Finanšu analīzes nozīme uzņēmuma darbībā.....	8
1.1 Finanšu analīzes būtība un struktūra.....	8
1.2 Finanšu pārskatu horizontālā un vertikālā analīze.....	14
1.3 Finanšu analīzes metožu vēsturiskā attīstība.....	23
2. Informācijas tehnoloģijas situācijas vērtējums nozarē Latvijā.....	26
2.1 Informācijas tehnoloģijas loma tautsaimniecības attīstībā Latvijā.....	26
2.2 Uzņēmuma „XX” raksturojums un uzbūve.....	32
3. A/s „XX” Finanšu analīze.....	35
3.1 Finanšu pārskatu horizontāla analīze.....	35
3.1.1 Bilances aktīva daļas horizontālā analīze.....	35
3.1.2 Bilances pasīva daļas horizontālā analīze.....	38
3.1.3 Peļņas vai zaudējuma aprēķina horizontālā analīze.....	40
3.1.4 Bilances zelta likumi.....	42
3.2 Finanšu pārskatu vertikālā analīze.....	43
3.2.1 Bilances aktīva daļas vertikālā analīze.....	43
3.2.2 Bilances pasīva daļas vertikālā analīze.....	45
3.2.3 Peļņas vai zaudējuma aprēķina vertikālā analīze.....	46
3.3 Likviditātes rādītāju analīze.....	48
3.4 Saistību vai maksāspējas rādītāju analīze.....	49
3.5 Aprites jeb aktivitātes rādītāju analīze.....	51
3.6 Rentabilitātes rādītāju analīze.....	53
3.7 Bankrota varbūtības noteikšana.....	55
4. Uzņēmuma „XX” nākotnes perspektīvas.....	62
Secinājumi un priekšlikumi.....	67
Izmantotās literatūrās un avotu saraksts.....	69
Pielikumi.....	71
1. pielikums. A/s „XX” bilance no 2006. gada līdz 2009. gadam.....	71
2. pielikums. A/s „XX” peļņas vai zaudējuma aprēķins no 2006. - 2009. gadam.....	73
3. pielikums. Procenti no uzņēmumu kopēja apgrozījuma, kas saistīti ar e-komerciju 2005. – 2009.gadam, procentos.....	74
4. pielikums. Uzņēmumi, kuri saņēmusi pasūtījumus caur internetu, procentos.....	75

IEVADS

Laikā, kad ekonomiskā situācija pasaulē skarbi soda tos, kuri neracionāli saimniekoja pēdējos gados, visiem ir dota iespēja palūkoties atpakaļ un izanalizēt sastrādātās kļūdas, lai tās neatkārtotos nākotnē. Tikai tie uzņēmumi, kuru saimnieciskā darbība bija stabila un nesaraustīta, nemēģinot nopelnīt pēc iespējas vairāk īsā laikā, bet skatoties uz perspektīvām nākotnē, ir spējusi veiksmīgi darboties arī krīzes laikā. Ar finanšu analīzes palīdzību var viennozīmīgi pateikt, vai uzņēmums ir stabils un rentabls, lai varētu darboties arī nākotnē nesakaroties ar lielām problēmām vai grūtībām, kas varētu rasties, ja pastāv finanšu problēmas, kuras netiek novērstas laikā. Tiem uzņēmumiem, kuriem šie rādītāji ir labi, nedraud finansiālas problēmas krīzes laikā un ir dzīvotspējīgi ilgā laikā. Jebkura uzņēmuma darbība un vadības lēmumu pieņemšana nav iespējama bez tās izpētes, analīzes un izvērtēšanas. Uzņēmuma finanšu analīze ir aktuāla tēma, jo no uzņēmuma finansiālā stāvokļa ir atkarīgi uzņēmuma darbības panākumi, tāpēc ir svarīgi veltīt īpašu uzmanību finanšu analīzei. Veicot finanšu analīzi var atrast problēmas, kas attiecas uz uzņēmuma maksātspējas, rentabilitātes un likviditātes rādītāju pasliktināšanos. Izmantojot finanšu analīzi, var aplūkot pagātnes problēmas un nepieļaut tās atkārtoties nākotnē. Ir redzams, ka krīzes laikā stāvoklis informācijas tehnoloģijas jomā ir pasliktinājies, līdz ar to bakalaura darba aktualitāte nosaka nepieciešamību veikt finanšu analīzi informācijas tehnoloģijas uzņēmumam un meklēt izdzīvošanas iespējas un problēmu novēršanu. Analizējams uzņēmums Latvijas tirgū pastāv 17 gadus un nodarbojas informāciju tehnoloģiju sfērā, kas ir aktuāla sfēra mūsdienās. Ātri pasaulē ir audzis pieprasījums pēc jaunām tehnoloģijām, kurus uzņēmums a/s „XX” var piedāvāt.

Autors izvēlējās šo darba tēmu, jo vēlas izpētīt, kāds ir finanšu stāvoklis vienam no lielākajiem Latvijas informācijas tehnoloģijas uzņēmumiem, vai tas ir ievērojis finanšu analīzes likumus un kādas ir to nākotnes perspektīvas.

Bakalaura darba **mērķis:** ir balstoties uz finanšu stāvokļa analīzi, atklāt a/s „XX” galvenās attīstības problēmas un izstrādāt rekomendācijas finanšu darbības uzlabošanai.

Lai sasniegtu mērķus, tika izvirzīti sekojoši **uzdevumi:**

- noskaidrot, kāds ir vispārējs nozares stāvoklis Latvijā;
- aprēķināt bilances un peļņas vai zaudējuma horizontālo analīzi un veikt analīzi;
- aprēķināt bilances un peļņas vai zaudējuma vertikālo analīzi un veikt analīzi;
- aprēķināt likviditātes rādītājus un veikt analīzi;
- aprēķināt maksātspējas rādītājus un veikt analīzi;
- aprēķināt aktivitātes rādītājus un veikt analīzi;
- aprēķināt rentabilitātes rādītājus un veikt analīzi;

- aprēķināt bankrota varbūtību;
- sniegt priekšlikumus uzņēmuma attīstībai.

A/s „XX” finanšu stāvokļa analīzē tika izmantoti gada pārskata dati periodā no 2006. gada līdz 2009. gadam. Visi bilances dati doti pielikumos.

Darbs sastāv no 4 nodaļām:

Pirmajā nodaļā tika aplūkota finanšu analīzes nozīme uzņēmuma darbībā, kur paskaidrots, kādēļ ir vajadzīga finanšu analīze, ko mums finanšu analīze ļauj konstatēt vai noteikt un ka finanšu analīze dalās uz divām daļām (ārējā finanšu analīze un iekšējā) un sniegts daļu raksturojums un īpatnības. Pirmajā nodaļā arī tika aplūkoti finanšu analīzes metodes, paņēmieni un īsi aplūkots finanšu analīzes metožu vēsturiskā attīstība.

Otrajā nodaļā aprakstīta uzņēmuma raksturojums, kur būs aplūkota tāda informācija, kas attiecas uz uzņēmuma struktūru, sfēru, vēsturi un uzņēmuma uzbūvi. Kā arī otrajā nodaļā tika analizēta informācijas tehnoloģijas (tālāk tekstā – IT) sfēras statistika, kurā būs iekļauti tādi dati, kā informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (tālāk tekstā IKT) uzņēmumu skaits Latvijā, nodarbināto skaits IKT sektora uzņēmumos, kā arī analizēti citi rādītāji, kas saistīti ar IKT sfēru Latvijā. Kā arī apskatītas tādas tēmas, kā nozares uzņēmumu attīstības perspektīvas, IT produkti, IT produktu veidošana eksportam u.c.

Trešajā nodaļā autors analizēja a/s „XX” finansiālo situāciju, veicot horizontālo un vertikālo analīzi, kā arī izmantojot galvenos finanšu darbības rādītājus, tādus, kā rentabilitātes, likviditātes, maksātspējas u.c., novērtēja finanšu resursu vadīšanas stāvokli, noteica vājās puses. Tika aplūkoti pasākumi, kuri varētu izlabot finansiālo stāvokli uzņēmumā a/s „XX”. Ka arī analīzes A/s „XX” bankrota varbūtību, izmantojot dažu autoru paņēmienus.

Ceturtajā nodaļā aplūkotās uzņēmuma a/s „XX” nākotnes perspektīvas, kurās ir iekļauti autora priekšlikumi likviditātes, maksātspējas, rentabilitātes un aprites uzlabošanai.

Lai iegūtu vajadzīgo informāciju autors izvēlējās šādas pētījuma **metodes**:

- Informācijas avotu meklēšanu bibliotēkās, datu bāzēs (Lursoft un EuroStat) un interneta resursos;
- Iegūtās informācijas analīzi, izmantojot finanšu analīzes metodes.

Lai uzrakstītu bakalaura darbu, autors izmantoja sekojošus informācijas **avotus**:

- Speciālo ekonomisko literatūru;
- Interneta resursus, tādus kā uzņēmuma mājas lapa, Latvijas centrālās statistikas pārvaldes mājas lapa, EuroStat datu bāze, LU raksti elektroniska formātā un Lursoft datu bāze, kurā tika ņemta uzņēmuma a/s „XX” bilance un peļņas vai zaudējuma aprēķins.

Pētījuma periods tika izvēlēts no 2006. gada līdz 2009. gadam (tā kā uzņēmuma finansiālās darbības rādītāju analīzē, izmantota bilance un peļņas un zaudējumu aprēķins (tālāk teksta PZA), tad arī laika posms izvēlēts atbilstoši bilances un PZA sastādīšanas datumiem – no 1. janvāra līdz 31. decembrim). Šis 4 gadu periods ir optimāls, lai veiktu finanšu darbības analīzi, konstatēt izmaiņu tendences finanšu pārskatos, kā arī iespējams izdarīt secinājumus par uzņēmuma finanšu rādītājiem, kā arī šis periods atspoguļo pašus jaunākos datus par finanšu situāciju a/s „XX”.

Temata ierobežojums: 1.2. apakšnodaļā bakalaura darba autors pieminēja četras galvenās metodes, veicot finanšu analīzi, veicot finanšu analīzi autors izmantoja visas metodes, izņemot trendu analīzi. Apakšnodaļa 1.4. darba autors analizēja finanšu analīzes metožu vēsturisko attīstību, šo tēmu autors sīki neiztirzāja, bet apskatīja tikai galvenās pamatnostādnes.

1. Finanšu analīzes nozīme uzņēmuma darbībā

1.1 Finanšu analīzes būtība un struktūra

Jebkura uzņēmuma darbība un vadības lēmumu pieņemšana nav iespējama bez tās izpētes, analīzes un izvērtēšanas. Termins „analīze” ir radies no grieķu vārda „analysis” kas tulkojumā nozīmē „sadalīt, saskaldīt”. Jebkura sadalīšana ļauj ieskatīties pētāma objekta iekšienē, noteikt katra elementa nozīmi. Ar analīzi plašākā nozīmē tiek saprasta spēja iepazīt priekšmetu un apkārtējās vides parādības, pamatojoties uz viena vesela sadalīšanu pa daļām, un to izpētīšanu visā tā būtībā [12,242].

Tātad var viennozīmīgi pateikt, ka viens no svarīgākajiem uzņēmuma finanšu vadības noteikumiem ir savlaicīga un kvalitatīva uzņēmuma finansiālā stāvokļa pilna analīze.

Ko tad īsti ietver sevī finanšu analīze? Finanšu analīze ietver sevī finanšu stāvokļa novērtēšanu un uzņēmuma darbības efektivitātes metodes, kas balstītas uz finanšu atskaites rādītājiem. Var atzīmēt, kā regulāra uzņēmuma finansiālā stāvokļa kontrole ļauj ieraudzīt un atpazīt negatīvos procesus uzņēmuma darbībā, un skatoties uz situāciju, ātri un operatīvi pieņemt lēmumus, kuri izlabotu doto situāciju. Finanšu analīze arī virzīta uz nākotni. Lēmumi, kuri tiek pieņemti vadoties pēc veiktās finanšu analīzes, vairākos gadījumos var ietekmēt tikai uzņēmuma nākotnes rezultātus. Tāpēc finanšu stāvokļa analīzei nepieciešams veltīt īpašu uzmanību.

Var uzskatīt, ka finanšu analīze galvenais mērķis ir - uzņēmuma finansiāla stāvokļa noteikšana, kā arī, tā ienākuma, izdevumu, aktīvu un pasīvu struktūras izmaiņu, norēķinu ar debitoriem un kreditoriem noteikšana, savlaicīga finansiālās darbības trūkumu atpazīšana un to novērošana un rezervju piesaiste, uzņēmuma finansiālā stāvokļa un tā maksātspējas uzlabošanas pasākumi.

Analizējot uzņēmuma finanšu stāvokli, tas ļauj mums:

- Konstatēt izmaiņas finansiālajā stāvoklī;
- Noteikt uzņēmuma finanšu stāvokli;
- Noteikt uzņēmuma galvenos faktorus, kas izsauc izmaiņas finansiālajā stāvoklī;
- Prognozēt finanšu stāvokļa pamattendences;
- Noteikt uzņēmuma bankrota varbūtību.

Finanšu analīze iedalās ārējā finanšu analīzē un iekšējā finanšu analīzē.

Finanšu analīze, kas balstās tikai uz publiskajiem grāmatvedības pārskatiem, ir ārējā analīze, t.i., analīze, kas tiek veikta ārpus uzņēmuma. Šajā analīzē tiek izmantota ierobežota informācija, kas nesniedz vispusīgu ieskatu par uzņēmuma darbību [12,244].

Ārējās finanšu analīzes īpatnības ir šādas[12,244]:

- Daudzi analīzes subjekti un informācijas par uzņēmuma darbību izmantotāji;
- Analīzes subjektu interešu un analīzes objektu daudzveidība;
- Analīzes orientācija tikai uz publiskajiem uzņēmuma pārskatiem;
- Maksimāls rezultātu atklātums.

Galveno ārējas finanšu analīzes saturu, ko veic uzņēmuma partneri pēc publiskajiem finanšu pārskatiem, veido šādas sastāvdaļas[12,244]:

- Peļņas absolūto rādītāju analīze;
- Rentabilitātes relatīvo rādītāju analīze;
- Uzņēmuma finansiālā stāvokļa, finansiālās stabilitātes, bilances likviditātes, uzņēmuma maksātspējas analīze;
- Pašu un aizņemtā kapitāla izmantošanas efektivitātes analīze;
- Uzņēmuma finansiālā stāvokļa ekonomiskā diagnostika.

Veicot uzņēmuma iekšējo finanšu analīzi, bez finanšu pārskatiem tiek izmantota plašāka papildus informācija, piemēram, par ražošanas tehnisko sagatavošanu, izmaksām un normatīviem, krājumu stāvokli, debitoru un kreditoru parādiem [12,244].

Uzņēmuma iekšējās (vadības) analīzes sistēmā ir iespējams veikt padziļinātu finanšu analīzi uz vadības uzskaites informācijas rēķina un kompleksi novērtēt uzņēmuma darbības efektivitāti. Finanšu un vadības analīzes jautājumi ir savstarpēji saistīti, pamatojot biznesa plānus, kontrolējot to izpildi, izstrādājot mārketinga sistēmu, t.i. produkcijas ražošanas un pārdošanas vadīšanas sistēmu, kas orientēta uz tirgu.

Iekšējā analīze ir kompleksa ekonomiska analīze, kuras uzdevums ir dot nepieciešamo analītisko materiālu uzņēmumu vadītājiem vadīšanas lēmumu pieņemšanai. Uzņēmuma iekšējā analīze tiek veikta pēc šādiem rādītājiem:

- Peļņas iegūšana no produkcijas pārdošanas;
- Visas uzņēmuma ražotās un pārdotās produkcijas pašizmaksas;
- Atsevišķu produkcijas veidu pašizmaksa;
- Cenu un izmaksu novirzes no plānotajām un to iemesli;
- Amatpersonu atbildības raksturs par budžeta ievērošanu attiecībā pret aizdevumiem.

Kā arī vajag atzīmēt, ka pirms finanšu analīzes uzsākšanas ir skaidri jānosaka tās veikšanas mērķi. No mērķa ir atkarīga analīzes detalizācijas pakāpe un dziļums pa atsevišķiem analīzes virzieniem.

Parasti analīzes mērķi nosaka kāda konkrēta problēma, kuras izpētei ir nepieciešams veikt analīzi. Šādas problēmas var saistīties ar [12,245]:

- Peļņas un ienesīguma kritumu;
- Likviditātes un finansiālās drošības pazemināšanos;
- Naudas līdzekļu trūkumu u.c. problēmām.

Finanšu pārskata sastāvs, to lietotāji

Latvijas Republikas likums „Par uzņēmumu gada pārskatu” nosaka, ka finanšu pārskata sastāvdaļas gada pārskatā ir [6,7]:

- Bilance;
- Peļņas vai zaudējuma aprēķins;
- Naudas plūsmas pārskats;
- Pašu kapitāla izmaiņu pārskats;
- Pielikums.

Finanšu pārskatu informācijas lietotāju loks ir plašs. Starptautiskie grāmatvedības standarti visus finanšu pārskatu lietotājus apvieno trīs pamatgrupās [6,7]:

- Personas, kuras tieši nodarbojas ar biznesa jautājumiem uzņēmumā;
- Tiesiskas vai juridiskas personas, kuras atrodas ārpus uzņēmuma un kurām ir tieša finansiāla ieinteresētība uzņēmuma saimnieciskās darbības rezultātā;
- Fiziskas vai juridiskas personas, kurām ir netieša finansiāla ieinteresētība uzņēmumā.

Pirmajā grupā ir ietvertas personas, kuras tieši darbojas uzņēmumā. Konkurences apstākļos ir nepieciešams, lai uzņēmuma vadītāji lielu vērību veltītu diviem galvenajiem jautājumiem: rentabilitātes paaugstināšanai un likviditātes saglabāšanai.

Otrās grupas personām interesē informācija par uzņēmuma finansiālo stāvokli, rentabilitāti, likviditāti u.c. šāda informācija ir nepieciešama esošajiem un potenciālajiem ieguldītājiem (akciju turētājiem, dalībniekiem), kuri pēc finanšu pārskatu datiem var novērtēt savu ieguldījuma izdevīgumu. Kreditorus, banku iestādes interesē uzņēmuma maksātspēja.

Trešajā grupā ietilpst personas, kurām ir netieša finansiāla ieinteresētība. Šīs grupas personas mēdz grupēt četrās apakšgrupās [6,8]:

1. Finanšu institūcijas;
2. Aģentūras, kas nodarbojas ar vērtspapīru izlaidi, pirkšanas un pārdošanas regulēšanu;
3. Valsts institūcijas, kas nodarbojas ar ekonomikas regulēšanu, cenu, eksporta un importa jautājumiem;
4. Pārējie lietotāji.

Finanšu pārskatu lietotāju loks ir plašs, to intereses var būt diametrāli pretējas. Tā akcionārus pirmkārt interesē dividendes, pašu kapitāla pārmaiņas, bet kreditorus interesē risks, kas izveidojas sakarā ar līdzekļu nodošanu uzņēmuma rīcībā [6,9].

Nosacīti, finanšu analīzes struktūru, pēc kuras tiek dots finansiāli – ekonomiskais uzņēmuma novērtējums, var dalīt sekojošos posmos [20,5]:

- Bilances sastāvs un struktūra;
- Uzņēmuma finansiālā stabilitāte;
- Rentabilitāte;
- Likviditāte un maksātspēja;
- Uzņēmuma darbības aktivitāte.

Uzņēmuma līdzekļu struktūras attiecības un to veidojošo avotu struktūras veido uzņēmuma finansiālo stāvokli, kura finansiālās stabilitātes pakāpes noteikšana ir viens no finanšu analīzes svarīgākajiem uzdevumiem [17,351].

Grāmatvedības bilances raksturojums

Visu uzņēmuma iesaistīto vērtību kopumu bilancē atspoguļo divējādi [6,9]:

- kā kapitālu, t.i., kā visu uzņēmuma dalībnieku ieguldīto līdzekļu (pašu kapitāls) un trešo personu aizdoto līdzekļu (aizņemtais kapitāls) summu;
- ka īpašumu, kas rāda, kā kapitāls uzņēmumā ir izveidots. Kapitāls un īpašums ir vienādi lieli, tas ir divas uzņēmuma rīcībā esošo vērtību izpausmes formas.

Kapitāls kā summa rāda uzņēmuma saistības pret tā dalībniekiem un kreditoriem: to atspoguļo bilances pasīvā. Īpašums kā summa rāda uzņēmuma rīcībā esošas materiālās vērtības, prasības un naudas līdzekļus, tos atspoguļo bilances aktīvā.

Bilances aktīvs sastāv no divām posteņu grupām: „Ilgtermiņa ieguldījumi” un „Apgrozāmie līdzekļi”, bet pasīvs – no trim grupām: „Pašu kapitāls”, „Uzkrājumi”, un „Kreditori”.

Ilgtermiņa ieguldījumi ir tie aktīvi, kuros līdzekļi ir iesaistīti uz laiku, ilgāku par vienu gadu. To sastāvā ietilpst: nemateriālie ieguldījumi, pamatlīdzekļi un ilgtermiņa finanšu ieguldījumi [6,10].

Nemateriāliem ieguldījumiem nepiemīt naturāla forma, bet tie uzņēmumam dod ienākumus vai rada apstākļus tā normālam darbam un ienākumu saņemšanai. Nemateriālie ieguldījumi lielāko tiesu ir dažādas par samaksu iegādātas tiesības (licences, programmas, preču zīmes u.c.). Īpašu vietu nemateriālo ieguldījumu sastāvā ieņem tāds jēdziens kā „know how”, ar to saprotot jaunus tehniskus risinājumus un praktisko pieredzi, kas, netērējot naudas līdzekļus to

iegādei, dod uzņēmumam labumus. Uzņēmuma nemateriālā vērtība kā uzskaites objekts parādās, ja viens uzņēmums nopērk kādu citu uzņēmumu ar visiem tā aktīviem un pasīviem.

Pamatlīdzekļus – ēkas, mašīnas, būves u.c. bilancē jāuzrāda to atlikušajā vērtībā. Zemes gabalu iegūšanas izmaksas netiek amortizētas [6,10].

Ilgtermiņa finanšu ieguldījumi [6,10] ir izmaksas dažādu vērtspapīru iegādei, kurus paredzēts paturēt ilgāk par gadu, līdzdalība meitas un saistītos uzņēmumos, ilgtermiņa aizdevumi pret vekseliem vai citām parādu saistībām. Postenis „Pārējie aizdevumi un prasījumi” uzrāda norēķinus ar pircējiem par pamatlīdzekļiem, kas iznomāti ar izpirkuma tiesībām.

Apgrozāmo līdzekļu iedaļā uzskaita tādus aktīvus, kas normālas ražošanas vai komerciālas darbības cikla gaitā, ne ilgāk kā viena gada laikā kopš bilances datuma, var pārvērsties par naudas līdzekļiem. Tas nozīmē, ka to veidošanai var novirzīt īstermiņa saistības, t.i. kapitālu, kas uzņēmuma rīcībā ir ne ilgāk kā vienu gadu.

Pašu kapitāls [6,10] ir bilances pasīva posteņu svarīgākā iedaļa, tas rāda, cik liela īpašuma summa pieder uzņēmumam. Pašu kapitālu veido līdzekļi, ko dalībnieki uz neierobežotu laiku bez atlīdzības nodod uzņēmuma rīcībā, kā arī uzņēmuma darbības rezultāta iegūtais līdzekļu pieaugums.

Pašu kapitāla svarīgākie posteņi ir [6,12]:

- „Akciju vai daļu kapitāls, pamatkapitāls” – tā apmērs ir noteikts uzņēmuma statūtos; tas ir vienlīdzīgs parakstīta kapitāla summai. Šī posteņa veidošanās, palielināšanās un samazināšanās kārtība noteikta likumos un uzņēmuma statūtos.
- „Akciju emisijas uzcenojums” veidojas kā izlaisto akciju pārdošanas cenas pārsniegums par to nominālvērtību. Uzņēmumam tas ir papildus kapitāls, kas nav tieši saistīts ar ražošanas vai komerciālo darbību.
- „Rezerves” veido atbilstoši likuma un statūta prasībām, novirzot daļu no pārskata gada peļņas. Rezerves paredzētas iespējamo zaudējumu segšanai. Uzņēmumam ir tiesības daļu no rezervju summām pārskaitīt uz akciju vai daļu kapitālu.
- „Nesadalītā peļņa” ir tīrās peļņas daļa, kura pēc peļņas novirzīšanas rezervēs un dividendu izmaksām paliek uzņēmuma rīcībā.

Bilances iedaļā „Uzkrājumi” parāda summas, kuras paredzētas noteiktu zaudējumu, izmaksu vai saistību segšanai, kuras attiecas uz pārskata vai iepriekšējiem periodiem, un kuras līdz bilances datumam paredzamas vai pat zināmas, bet to lielums vēl nav precīzi zināms.

Pasīva iedaļā „Kreditori” uzrāda visas uzņēmuma ārējās saistības, kā ilgtermiņa tā īstermiņa. Īstermiņa saistības jāatmaksā viena gada laikā kopš bilances datuma, bet ilgtermiņa saistības jāatmaksā pēc viena gada un vairāk, skaitot no bilances datuma.

Peļņas un zaudējuma aprēķina raksturojums

Bilance summāri rāda īpašuma un kapitāla stāvokli noteiktā datumā. Peļņas un zaudējuma aprēķins sniedz informāciju par finansiālā rezultāta veidiem, par noteikta perioda izmaksu un ieņēmumu veidiem un lielumu. Tos salīdzinot, aprēķina finansiālo rezultātu – peļņu vai zaudējumu.

LR likums „Par uzņēmumu gada pārskatiem” paredz četras peļņas un zaudējuma aprēķina formas. Autors apskatīs tikai vienu no tām, kura ir noteikta likums 12. pantā.

Neto apgrozījums – rāda uzņēmuma pamatdarbības ieņēmumus no preču, produkcijas vai pakalpojumu realizācijas, no kuriem atskaitīti nodokļi, kurus aprēķina no apgrozījuma, kā arī atlaides. Šajā postenī uzrāda arī norēķinu summas par nosūtītām precēm, produkciju, par kuru, samaksa vēl nav saņemta, bet norēķinu dokumenti ir iesniegti pircējiem, vai arī bankas iestādei.

„Pārdotas produkcijas ražošanas izmaksas” – atspoguļo pārdotās produkcijas, preču vai pakalpojumu ražošanas vai iegādes tiešās izmaksas [6,13].

„Bruto peļņu vai zaudējumus” aprēķina kā starpību starp posteņiem „Neto apgrozījums” un „Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas” uzrādītajām summām.

Posteņos „Pārdošanas izmaksas” un „Administrācijas izmaksas” uzrāda netiešās izmaksas, kas nav tieši attiecināmas uz konkrētiem produkcijas, preču vai pakalpojumu veidiem, piemēram, telpu uzturēšanas izmaksas, kancelejas, pasta izmaksas u.c.

„Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi” atspoguļo ražošanas krājumu, ārvalstu valūtas un vērtspapīru pārdošanas finansiālo rezultātu.

„Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem” tiek noteikta aprēķinu ceļā, t.i., no posteņa „Bruto peļņa vai zaudējumi” atskaitot izmaksu posteņus un pieskaitot ieņēmumu posteņu summu [6,14].

„Ārkārtas ieņēmumos” un „ārkārtas izmaksās” atspoguļo izmaksas un ieņēmumus, kas nav saistīti ar uzņēmuma parasto pamatdarbību, bet gan ar gadījuma rakstura darbībām, piemēram, ekonomisko sankciju veidā saņemtās summas, pamatlīdzekļu likvidācijas ieņēmumi, iepriekšējo gadu peļņa (zaudējumi), kas konstatēti pārskata gadā u.c.

Posteņos „Peļņas nodoklis par pārskata periodu” un „Pārējie nodokļi” atspoguļo valsts un pašvaldību budžetā no peļņas maksājamās summas (peļņas nodoklis, zemes nodoklis, īpašuma nodoklis u.c.).

„Pārskata gada peļņa vai zaudējumi” atspoguļo uzņēmuma rīcībā palikušo peļņu (neto peļņa). To izmanto rezervju veidošanai, dividendēm un citām vajadzībām, ko noteic dalībnieku kopsapulce [6,14].

1.2. Finanšu analīzes metodes un paņēmieni

Veicot finanšu analīzi var izmantot četras galvenās metodes:

1. Horizontālā analīze;
2. Vertikāla analīze;
3. Trendu analīze;
4. Finanšu rādītāju analīze;

Bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina horizontālā analīze

Horizontālās (salīdzinošās) analīzes pamatā ir atsevišķu bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina posteņu finansiālā rezultāta pieauguma vai samazinājuma noteikšana un novērošana.

Galveno ekonomisko rādītāju salīdzināšana par vairākiem gadiem parāda uzņēmuma attīstību [6,67].

Horizontālās analīzes nozīme ir šāda [12,262]:

- Sniedz priekšstatu par uzņēmuma izaugsmes tempiem, par uzņēmuma ienākumu un izdevumu pieaugumu tempu proporciju;
- Ļauj noskaidrot uzņēmuma attīstības tendences un to cikliskumu, iekšējo un ārējo faktoru ietekmi uz uzņēmuma darbības rezultātiem;
- Ļauj novērtēt uzņēmuma apgrozījuma pieauguma efektivitāti attiecībā uz viņa finansiālo stabilitāti.

Horizontālās analīzes uzdevumi ir:

- Analizēt rādītāju izmaiņas;
- Analizēt analizējamā perioda rādītāju novirzes no bāzes perioda rādītājiem;
- Analizēt rādītāju dinamiku [11,41].

Ar formulu (1.1) aprēķina dinamikas indeksu [11,41]:

$$DI = \frac{APR}{BPR}, \quad (1.1.)$$

$$\text{Novirze, \%} = DI \times 100 - 100\%, \quad (1.2.)$$

Vai

$$\text{Novirze} = \frac{APR - BPR}{BPR} \times 100, \quad (1.3.)$$

kur DI – dinamikas indekss

APR – analizējamā perioda rādītājs

BPR – bāzes perioda rādītājs

Bilances zelta likumi

Izšķir trīs bilances zelta likumus [11,17]:

1. Ilgtermiņa ieguldījumi jāsedz ar pašu kapitālu, t.i., ar pašu kapitālu jāfinansē ilgtermiņa ieguldījumi.

$$PK - II = \text{Novirze}, \quad (1.4.)$$

kur PK – pašu kapitāls
II – ilgtermiņa ieguldījumi

Ilgtermiņa ieguldījumi jāsedz ar pašu kapitālu un ilgtermiņa saistībām. Ilgtermiņa saistības ir jāsedz pēc viena gada un ilgāk, tāpēc tās var izmantot ilgtermiņa ieguldījumu finansēšanai.

$$PK + IS - II = \text{Novirze}, \quad (1.5.)$$

kur PK – pašu kapitāls
IS – ilgtermiņa saistības
II – ilgtermiņa ieguldījumi

2. Apgrozāmie līdzekļi jāsedz ar īstermiņa saistībām,

$$\bar{IS} - AL = \text{Novirze}, \quad (1.6.)$$

kur \bar{IS} – īstermiņa saistības
AL – apgrozāmie līdzekļi

Īstermiņa saistību summa ir ievērojami mazāka nekā apgrozāmo līdzekļu summa. Uzņēmumam jāmeklē iespējas samazināt apgrozāmo līdzekļu krājumus un papildus piesaistīt no ārienes īstermiņa saistības.

Bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina vertikālā analīze

Bilance, kā arī peļņas un zaudējumu aprēķina rādītāju vertikālās (struktūras) analīzes pamatā ir bilances aktīva un pasīva posteņu un to grupu, kā arī atsevišķu ienākuma elementu novērtēšana. Tā rezultātā iegūst informāciju, kas ļauj spriest par finansiālā rezultāta elementu struktūras pārmaiņām.

Īpaša vērtība jāveltī pašu kapitāla un tā struktūras pārmaiņām [11,67].

Vertikālās analīzes nozīme ir šāda:

- Sniedz priekšstatu par finanšu pārskatiem – relatīvo lielumu veidā, kas raksturo bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina struktūru;
- Ļauj novērtēt uzņēmuma gada pārskata ticamību un tā sastādīšanas pareizību;
- Norāda uz „problemātiskajām” vietām uzņēmuma darbā un ļauj sastādīt turpmākā darba (auditora pārbaudes, analīzes veikšanas) plānu [12,260].

Analīzes uzdevumi:

- Noteikt analizējamā rādītāja īpatsvaru koprādītājā;
- Noteikt katra atsevišķa rādītāja īpatsvaru un interpretēt to pārmaiņas [11,51].

Ar formulu (1.7) aprēķina īpatsvara indeksu [11,51]:

$$I_i = \frac{AR}{k}, \quad (1.7.)$$

$$\text{Īpatsvars, \%} = I_i \times 100, \quad (1.8.)$$

kur I_i – Īpatsvara indekss
 AR – analizējamais rādītājs
 k – koprādītājs

Bilances vertikālajā analizē par koprādītāju izvēlas bilances aktīva un pasīva summas, bet peļņas vai zaudējuma vertikālajā analizē par koprādītāju parasti izvēlas neto apgrozījumu [11,67].

Trendu analīze – katras bilances pārskata pozīcijas salīdzināšana ar iepriekšējo periodu pozīcijām un trenda noteikšana, t.i. dinamikas pamatrādītāju tendences noteikšana.

Likviditātes rādītāju analīze

Likviditāte raksturo svarīgu uzņēmuma finansiālā stāvokļa aspektu: tā ir uzņēmuma spēja jebkurā laikā dzēst (atmaksāt) savas īstermiņa saistības. Šī spēja ir atkarīga no attiecības starp uzņēmuma maksāšanas līdzekļu potenciālu un uzņēmuma finansiālajām saistībām [11,18].

Kopējās likviditātes koeficienta formula [11.5]:

$$L_1 = \frac{AL}{\bar{IS}}, \quad (1.9.)$$

kur L_1 – kopējās likviditātes koeficients
 AL – apgrozāmie līdzekļi
 \bar{IS} – īstermiņa saistības

Kopējās likviditātes koeficienta teorētiskā pietiekamība, ir robežās no 1 līdz 2. Šis koeficients parāda uzņēmuma spēju dzēst savas īstermiņa saistības ar tā rīcībā esošajiem apgrozāmajiem līdzekļiem. Ja apgrozāmo līdzekļu vērtība ir augstāka nekā īstermiņa saistību vērtība, tas liecina, ka uzņēmumam ir rezerves saistību dzēšanai uzņēmuma likvidācijas gadījumā. Analizējot šo rādītāju, svarīgi ir izvērtēt apgrozāmo līdzekļu struktūru pēc to likviditātes pakāpēm, jo, piemēram, pārmērīgi ražošanas krājumi un novecojuši debitoru parādi var pilnīgi nepārvērsties maksāšanas līdzekļos [12,303]. To aprēķina pēc formulas [11,5]

$$L_2 = \frac{AL - (K + NPI)}{\bar{IS}}, \quad (1.10.)$$

kur L_2 – likviditātes starpseguma koeficients;
 AL – apgrozāmie līdzekļi;
 K – krājumi;

NPI – nākamo periodu izmaksas;

ĪS – īstermiņa saistības.

Likviditātes starpseguma koeficienta teorētiskā pietiekamība, pēc dažu autoru domām, ir no 0,8 līdz 1. Tomēr šāds lielums var būt nepietiekams, ja lielāko likvīdo aktīvu daļu veido debitoru parādi [12,304]. To aprēķina pēc formulas [11,6]:

$$L_3 = \frac{NL + \dot{IV}}{\dot{IS}}, \quad (1.11.)$$

kur L_3 – absolūtas likviditātes koeficients;

NL – naudas līdzekļi;

\dot{IV} – īstermiņa vērtspapīri;

\dot{IS} – īstermiņa saistības.

Absolūtās likviditātes koeficienta teorētiskā pietiekamība ir no 0,20 līdz 0,25. Koeficients parāda, kādu daļu no īstermiņa saistībām var dzēst ar uzņēmuma rīcībā esošajiem maksāšanas līdzekļiem nekavējoties [12,304]. To aprēķina pēc formulas [11,6]:

$$DK = AL - \dot{IS}, \quad (1.12.)$$

kur DK – darba kapitāls

AL – apgrozāmie līdzekļi

\dot{IS} – īstermiņa saistības

Darba kapitāls parāda uzņēmuma finansiālo patstāvību. Darba kapitāls teorētiski rāda, kāda apgrozāmo līdzekļu daļa paliek uzņēmuma rīcībā pēc visu īstermiņa saistību segšanas. Šim rādītājam ir jābūt pozitīvam [12,305].

Saistību vai maksāspējas rādītāju analīze

Šīs grupas rādītāji raksturo uzņēmuma līdzekļu struktūru un finansiālās atkarības pakāpi. Tie ir paredzēti, lai [11,23]:

- noteiktu un raksturotu saistību attiecību pret pašu kapitālu vai aktīvu kopsummu;
- novērtētu uzņēmuma iespējas paaugstināt saistību summu;
- palīdzētu novērtēt uzņēmumu spēju noteiktā termiņā nokārtot saistības.

Šīs grupas rādītāji atspoguļo uzņēmuma spēju segt īstermiņa un ilgtermiņa saistības. Šie rādītāji ir īpaši svarīgi esošajiem un arī potenciālajiem kreditoriem, jo tie rāda kādā mērā uzņēmuma ieņēmumi sedz procentu un citus fiksētus maksājumus, kā arī to, vai uzņēmuma likvidācijas gadījumā ir pietiekami daudz aktīvu, lai segtu saistības. Uzņēmuma dalībniekus šie rādītāji interesē, jo aprēķinātie procenti ir uzskatāmi par izmaksām, kas palielina uzņēmuma saistības. Ja aizņēmumu, un tātad arī maksājamo procentu summas ir pārmērīgas, uzņēmumam var draudēt bankrots [11,23].

Ar formulu (1.13) var aprēķināt finansiālās atkarības koeficientu [11,6]:

$$FAK = \frac{SK}{Pk}, \quad (1.13.)$$

kur FAK – finansiālās atkarības koeficients;
SK – saistību kopsumma;
Pk – pasīva kopsumma.

Finansiālās atkarības koeficients (visu saistību rādītājs) raksturo aizņemtā kapitāla līdzdalības pakāpi aktīvu finansēšanā. Koeficientam ir jābūt mazākam par 0,5, kas ir vidēji ASV rūpniecībā, vai mazākam par 0,8, kas ir vidēji Japānas rūpniecībā [11,23]. To aprēķina pēc formulas [11.6]:

$$FNK = \frac{PK}{Pk}, \quad (1.14.)$$

kur FNK – finansiālās neatkarības koeficients;
PK – pašu kapitāls;
Pk – pasīva kopsumma.

Finansiālās neatkarības koeficients (pašu kapitāla līdzdalības koeficients) raksturo, kāda daļa no līdzekļiem tiek finansēta no pašu kapitāla, tai skaitā no īpašnieku ieguldījumiem. Koeficientam ir jābūt lielākam par 0,5, bet pārāk augsts šī koeficienta līmenis (0,9 līdz 1) liecina, ka uzņēmums neprot strādāt ar piesaistītiem līdzekļiem [11,24].

$$FLK = \frac{SK}{PK}, \quad (1.15.)$$

kur FLK – finansiālā līdzsvara koeficients;
SK – saistību kopsumma;
PK – pašu kapitāls.

Finansiālā līdzsvara koeficientu (saistību attiecība pret pašu kapitālu) izmanto, lai spriestu par uzņēmuma finansiālo autonomiju (neatkarību). Šim koeficientam ir noteikta kritiskā robeža. Uzskata, ja šis koeficients pārsniedz 1, tad uzņēmuma finansiālā stabilitāte ir sasniegusi kritisko punktu [11,25.lpp.].

Ar formulu (1.16) aprēķina maksājamo % segumu koeficientu:

$$Msk = \frac{Pp}{PM}, \quad (1.16.)$$

kur Msk – maksājamo % seguma koeficients;
Pp – peļņa pirms % un nodokļu atskaitīšanas;
PM – procentu maksājumi.

Maksājamo % seguma koeficients atspoguļo uzņēmuma spēju samaksāt procentus ar peļņas veidā iegūtiem līdzekļiem, t.i., neskarot pašu kapitālu. Koeficientam ir jābūt lielākam par 1, bet ideālā variantā tam jābūt lielākam par 3 [11,26].

Ar formulu (1.17) aprēķina ilgtermiņa kapitāla īpatsvaru:

$$IK\bar{I} = \frac{PK + \bar{I}S}{k}, \quad (1.17.)$$

kur $IK\bar{I}$ – ilgtermiņa kapitāla īpatsvars;
 PK – pašu kapitāls;
 $\bar{I}S$ – Īstermiņa saistības
 k – kopkapitāls

Ilgtermiņa kapitāla īpatsvars (investīciju seguma koeficients) raksturo uzņēmuma finansēšanas stabilitāti. Koeficienta optimālā robeža ir no 0,75 līdz 0,9 [11,26].

Aprites jeb aktivitātes rādītāju analīze

Šīs grupas rādītāji rāda, cik intensīvi uzņēmums izmanto savus aktīvus, lai saražotu produkciju (pakalpojumus) pārdošanai. Šie rādītāji dod iespēju spriest par to, vai ieguldījumi uzņēmuma aktīvos nav par lielu vai par mazu. Ja ieguldījumi ir par lielu, tad var būt, ka līdzekļi ir iesaistīti tādos aktīvos, kurus būtu lietderīgāk izmantot citiem mērķiem. Ja ieguldījumi ir par mazu, uzņēmums var izrādīties nespējīgs pietiekamā līmenī apkalpot pircējus, vai arī ražot produkciju. Var būt, ka uzņēmums gūst labumu no krājumu palielināšanas, jo efektīvāka klientu apkalpošana var izrādīties svarīgāka nekā naudas vai vērtspapīru atlikumu palielināšana [11,29].

Ar formulu (1.18) aprēķina visu aktīvu aprites koeficientus[11,31]:

$$VK = \frac{NA}{A}, \quad (1.18.)$$

kur VK – visu aktīvu aprites koeficients;
 NA – neto apgrozījums;
 A – aktīvi.

Visu aktīvu aprites koeficients raksturo uzņēmuma saimnieciskās darbības un aktīvu pārvaldīšanas efektivitāti. Aprēķini parāda, cik reižu uzņēmuma aktīvi veic pilnu apriti analizējamā perioda laikā. Rādītāja līmenis ir atkarīgs no nozares, bet vidēji koeficientam ir jābūt lielākam par 3 [11,31].

Ar formulu (1.19) aprēķina krājumu aprites koeficientu[11,31]:

$$KAK = \frac{NA}{KB}, \quad (1.19.)$$

kur KAK – krājumu aprites koeficients;
 NA – neto apgrozījums;
 KB – krājumu bilancē.

Krājumu aprites koeficients rāda, cik reizes analizējamā periodā ir apritējis krājumos ieguldītais kapitāls. Rādītāja lielums ir atkarīgs no nozares [11,31].

$$DA = \frac{NA}{Db}, \quad (1.20.)$$

kur DA – debitoru aprites koeficients;
 NA – neto apgrozījums;
 Db – debitori bilancē.

Debitoru parādu aprites koeficients rāda, cik reizes vidēji gadā debitoru parādi pārvērtušies naudas līdzekļos. Jo īsāks šis periods, jo labāk [11,32].

Ar formulu (1.21) aprēķina kreditoru aprites koeficientus[11,32]:

$$Ka = \frac{Pr}{Kb}, \quad (1.21.)$$

kur Ka – kreditoru aprites koeficients;
 Pr – pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas;
 Kb – kreditori bilancē.

Kreditoru aprites koeficients rāda, cik aprites uzņēmumam nepieciešamas, lai nomaksātu savus rēķinus. Debitoru parādu aprites koeficientam ir jābūt lielākam par kreditoru aprites koeficientu, lai uzņēmums spētu savlaicīgi norēķināties ar piegādātājiem [11,32].

Ar formulu (1.22) aprēķina pamatlīdzekļu aprites koeficientu[11,33]:

$$PAK = \frac{NA}{Pb}, \quad (1.22.)$$

kur PAK – pamatlīdzekļu aprites koeficients;
 NA – neto apgrozījums;
 Pb – pamatlīdzekļi bilancē.

Pamatlīdzekļu aprites koeficients raksturo pamatlīdzekļu intensitāti neto apgrozījuma veidošanā [11,33].

Ar formulu (1.23) aprēķina ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficientu[11,33]:

$$Ik = \frac{NA}{II}, \quad (1.23.)$$

kur Ik – ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficients;
 NA – neto apgrozījums
 II – ilgtermiņa ieguldījumi

Ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficients raksturo ilgtermiņa ieguldījumu intensitāti neto apgrozījuma veidošanā [11,33].

Rentabilitātes rādītāju analīze

Ar rentabilitāti saprot attiecību starp peļņas lielumu un kādu citu rādītāju, kurš saistīts ar attiecīgās peļņas lielumu, kas parāda uzņēmuma ienesīgumu. Rentabilitātes analīzes gaitā par peļņu ietekmējošiem rādītājiem parasti mēdz pieņemt iesaistīto kapitālu vai īpašumu, vai arī neto apgrozījumu [11,34].

Rentabilitātes rādītāju vērtēšanai nav noteiktu kritēriju. To izsaka procentos. Jo augstāks procentu līmenis, jo uzņēmuma darbība ir efektīvāka, zems rentabilitātes līmenis liecina par uzņēmuma neveiksmi; ja to nenovērš laikus, ir sagaidāma uzņēmuma darbības krīze [12,285].

Komerciālā rentabilitāte

Ar formulu 1.24 aprēķina realizācijas rentabilitāti [11,34]:

$$Rr = \frac{NP}{NA}, \quad (1.24.)$$

kur Rr – realizācijas rentabilitāte;

NP – neto peļņa;

NA – neto apgrozījums.

Realizācijas rentabilitāte raksturo pārdošanas ienesīgumu. Pēc šī rādītāja var spriest par to, cik peļņas dod katra neto apgrozījuma vienība lats.

Realizācijas rentabilitāte vienlaikus atspoguļo gan produkcijas un pakalpojumu pārdošanā iegūto peļņu, gan arī ar ražošanu un pakalpojumu sniegšanu tieši nesaistītās izmaksas un ieņēmumus [12,285].

$$Or = \frac{Pp}{NA}, \quad (1.25.)$$

kur Or – operatīvās darbības rentabilitāte;

Pp – peļņa pirms % un nodokļu atskaitīšanai;

NA – neto apgrozījums.

Operatīvās darbības rentabilitāte raksturo uzņēmuma pamatdarbības efektivitāti un nosaka uzņēmuma produkcijas ražošanas un realizācijas efektivitāti peļņas veidošanā [11,35].

Ar formulu 1.26 aprēķina bruto peļņas rentabilitāti [11,37]:

$$Bpr = \frac{Bp}{NA}, \quad (1.26.)$$

kur Bpr – bruto peļņas rentabilitāte;

Bp – bruto peļņa;

NA – neto apgrozījums.

Bruto peļņa bieži vien tiek uzskatīta par peļņas un zaudējumu aprēķina vissvarīgāko starprezultātu. Tā lielumu izsaka nevien absolūtā izteiksmē, bet arī relatīvi, kā tās attiecību pret neto apgrozījumu (**bruto peļņas rentabilitāte**). Bruto peļņas relatīvo līmeni mēdz salīdzināt ar iepriekšējo periodu līmeni [11,37].

Ekonomiskā rentabilitāte

Ar formulu 1.27 aprēķina aktīvu rentabilitāti [11,40]:

$$Ar = \frac{Np}{Ab}, \quad (1.27.)$$

kur Ar – aktīva rentabilitāte;
 Np – neto peļņa;
 Ab – aktīvi bilancē.

Aktīvu rentabilitāte ir visbiežāk pielietotais ekonomiskās rentabilitātes rādītājs, jo tas ir viens no konkurētspējas indikatoriem. Aktīvu rentabilitātes rādītājs rāda, cik peļņas ir iegūts uz vienu aktīva naudas vienību. Jo rādītājs augstāks, jo uzņēmuma līdzekļi izmantoti efektīvāk [11,40].

Finansiālā rentabilitāte

Ar formulu 1.28 aprēķina kopkapitāla rentabilitāti [11,41]:

$$K_r = \frac{N_p + m}{K_b}, \quad (1.28.)$$

kur Kr – kopkapitāla rentabilitāte;
 Np – neto peļņa;
 m - % maksājumi;
 Kb – kopkapitāla bilancē.

Kopkapitāla rentabilitāte raksturo kapitāla izmantošanas efektivitāti, cik peļņas ir iegūts uz vienu kapitāla vienību raugoties no kapitāla piederības. Kopkapitāls sastāv no divām daļām [11,41.]:

- no pašu kapitāla;
- no aizņemtā kapitāla.

$$P_{kr} = \frac{N_p}{P_k}, \quad (1.29.)$$

kur Pkr – pašu kapitāla rentabilitāte;
 Np – neto peļņa;
 Pk – pašu kapitāls.

Pašu kapitāla rentabilitāte rāda, cik peļņas iegūst īpašnieki uz vienu pašu kapitāla vienību [11,41].

Pašu kapitāla rentabilitāti ietekmē trīs rādītāji (Du pont formula) [11,13.lpp.]:

$$P_{kr} = R_r \times A_{ak} \times K_s, \quad (1.30.)$$

kur Pkr – pašu kapitāla rentabilitāte;
 Rr – realizācijas rentabilitāte;
 Aak – aktīvu aprites koeficients;
 Ks – kapitāla struktūra.

Kapitāla struktūru var aprēķināt pēc formulas [11,13.lpp.]:

$$K_s = \frac{A}{P_k}, \quad (1.31.)$$

kur Ks – kapitāla struktūra;
 A – aktīvi;

PK – pašu kapitāls.

Šajā nodaļā autors apskatīja visus finanšu analīzes paņēmienus. Autors noskaidroja, ka finanšu rādītājiem var veikt bilances un peļņas vai zaudējuma horizontālo un vertikālo analīzi, maksātspējas rādītāju analīzi, likviditātes rādītāju analīzi, aktivitātes rādītāju analīzi un rentabilitātes rādītāju analīzi. Bakalaura darbā uzņēmuma finanšu stāvokļa analīzei autors izvēlējās horizontālās un vertikālās analīzes metodes, kā arī finanšu koeficientu metodi.

1.4. Finanšu analīzes metožu vēsturiskā attīstība

Ka apgalvo Ruta Šneidere, finanšu analīzes metožu vēsturiskā attīstība lielā mērā ir saistīta ar ekonomiskās analīzes metožu attīstību un tehnoloģiju evolūciju. Ekonomisko analīzi pielieto daudzu profesiju speciālisti – grāmatveži, ekonomisti, auditori un revidenti, finanšu vadītāji (menedžeri) un analītiķi – būtībā tas speciālistu loks, kas sagatavo finanšu pārskatus un pieņem vadības lēmumus uzņēmumā, kredītiestādēs, kā arī pārbauda finanšu pārskatu ticamību, biznesa plānu realitāti un konsultē potenciālos investorus un kreditorus.

Var atzīmēt, ka finanšu analīzes metodēm 21. gadsimta galvenokārt ietekmēja divi faktori: Pirmkārt, 20 gadsimta ekonomiskās krīzes lika dažādu valstu zinātniekiem meklēt un pētīt adekvātas analīzes metodes, uz kā bāzes sagatavot vadības lēmumus uzņēmumu saimnieciskās darbības attīstībai un investīciju projektu realizācijai. Leonīds Basovskis [11,3] secināja, ka 21. gadsimta ekonomiskās analīzes metodes balstās uz savstarpēji saistītām zinātņu nozarēm un ekonomiskās teorijas padziļinātu izpēti. Otrs būtisks faktors, kas ietekmēja ekonomiskās analīzes attīstību un pilnveidošanos, ir straujā informācijas tehnoloģiju un datorzinātņu attīstība, kas izdarīja finanšu analīzi vieglāk padarāmu. Tehnoloģiju attīstība datorzinātnē pavēra iespēju plaši izmantot jaunas metodes, piemēram, kvantatīva un statistikas metodes [8,403].

Par finanšu analīzes metožu pielietošanas pirmsākumiem var uzskatīt 19. gs. 70. gadus, kad dažas komercbankas saviem klientiem pirms kredītu piešķiršanas sāka pieprasīt uzrādīt finanšu pārskatus, bet 90. gados jau visas lielākās bankas sāka ievērot šo kārtību. Līdz ar to sāka palielināties finanšu informācijas plūsma un varēja veikt datu salīdzinošo analīzi. Pakāpeniski analizējot finanšu pārskatus, tika meklētas finanšu rādītāju savstarpējās sakarības. Šajos gados aktīvus sāka grupēt apgrozāmos un neapgrozāmos aktīvos, un apgrozāmie aktīvi tika salīdzināti ar īstermiņa saistībām [14,13-19].

Viena no vienkāršākajām finanšu analīzes metodēm ir horizontālā analīzes metode – uzņēmuma finanšu pārskatu (balance, peļņas vai zaudējuma aprēķins, naudas plūsmas pārskats)

absolūto rādītāju izmaiņu pētīšana. Lielām svarīgāko finanšu pārskatu posteņu rādītāju izmaiņām ir būtiska ietekme uz uzņēmuma finansiālo stabilitāti [8,404].

Pēc Geofreja Ņūtona (*G. Newton*) pētījumiem, finansiālās stabilitātes samazināšanās tendences ir saistītas ar šādu posteņu izmaiņām [8,406]:

- Naudas līdzekļu samazinājums;
- Nepietiekams darba kapitāls;
- Pārmērīgi debitoru parādi vai krājumi;
- Strauja pamatlīdzekļu palielināšanās;
- Bankas kredītu un citu īstermiņa saistību pieaugums;
- Pārmērīgs finansējums no aizņemtā kapitāla;
- Zema kapitalizācija;
- Pārdošanas apjoma samazināšanās;
- Bruto peļņas samazināšanās;
- Izmaksu (saimniecisko un pieskaitāmo) palielināšanās;
- Pārmērīgi % maksājumi un citas fiksētās izmaksas;
- Lielas dividendes, salīdzinot ar iegūto peļņu;
- Operatīvas darbības peļņas samazināšanās;
- Neto peļņas samazināšanās un lēnāka kapitāla aprīte.

Kā liecina Rutas Šneideres veiktie zinātniskie pētījumi un statistikas materiāli, tad maksātspējas pasliktināšanās noved uzņēmumu līdz juridiski atzītai maksātnespējai un vairumā gadījumu (85%) – līdz bankrota procedūrai [8,406].

Ričards Folks (*R. Foulke*) uzskata, ka kopš 1891. gada finanšu analizē tika aprēķināts, vēlāk praksē plaši pielietotais, kopējās likviditātes koeficients „apgrozāmie līdzekļi/īstermiņa saistības” [4,181]. Šajos gados tika izstrādāti arī citi analītiskie koeficienti, tomēr uzņēmuma maksātspējas novērtēšanai par nozīmīgāko tika uzskatīts kopējās likviditātes koeficients. Viens no pirmajiem zinātniekiem, kurš publicēja atsevišķus finanšu koeficientus, kas raksturo maksātspējas problēmas, bija Ričards Smits (*R. Smith*), kurš 1930. gadā pētīja 29 bankrotējušu uzņēmumu koeficientus desmit gadu laikā. Finanšu koeficienti tika salīdzināti ar iepriekšējo periodu rādītājiem un analizētas to izmaiņas, vai kāds no šiem koeficientiem nenorāda bankrota tuvošanos. No pētāmo objektu apjoma tika atlasīti astoņi koeficienti, kas, pēc R. Smitsa pētījumiem, raksturoja iespējamo bankrotu [8,406].

Kas attiecas uz finanšu koeficientiem, dažiem autoriem bija dažas domas, tā par piemēru R. Smits uzskatīja, ka vislabākais indikators, kas norāda uz iespējamo bankrotu, ir finanšu

koeficients „darba kapitāls/aktīvu kopsumma”, jo tieši šis finanšu koeficients, analizējot bankrotējošos uzņēmumus, samazinājās visa analizējamā perioda laikā.

Pens Ficpatriks (*P. Fitzpatrick*) veica līdzīgus pētījumus par dažādu finanšu koeficientu izmaiņu tendencēm 20 uzņēmumos, kuri bankrotēja laikā no 1920. līdz 1929. gadam, un atlasīja 13 raksturīgākos koeficientus, kas norādīja uz šo uzņēmumu tuvošanos bankrotam. Salīdzināšanai viņš analizēja 19 veiksmīgi darbojošos uzņēmumu finanšu koeficientus un secināja, ka visprecīzākie finanšu koeficienti, kas norāda uz bankrota tuvošanos, ir šādi [8,407]:

1. Neto peļņa/ Pašu kapitāls;
2. Pašu kapitāls/ Saistības;
3. Pašu kapitāls/ Pamatlīdzekļi.

P. Ficpatriks bija pirmais zinātnieks, kurš pētījumos izmantoja datu salīdzinošo analīzi – salīdzināja bankrotējošu un nebankrotējošu uzņēmumu finanšu koeficientus, kas norādīja uz bankrota varbūtību. Č. Mervina (*C. L. Merwin*) 1941. gada pētījums par iespējamā bankrota prognozēšanu tiek uzskatīts par galveno pagrieziena punktu finanšu analīzes attīstībā. Č. Mervins analizēja 200 bankrotējošu uzņēmumu un 381 veiksmīgi darbojošos uzņēmumu, kuru aktīvu vidējais lielums bija \$ 50.000, finanšu koeficientus un secināja, ka uz bankrota varbūtību norāda šādi koeficienti [8,408]:

1. Kopējās likviditātes koeficients;
2. Pašu kapitāls/ Saistību kopsumma;
3. Darba kapitāls/ Aktīvu kopsumma.

Darba autors neiedziļinājās šajā tēmā, bet izanalizējot Rutas Šneideres rakstu un citu autoru domas, nonāca pie slēdziena, ka finanšu analīzes metodes tika mainītas pakāpeniski dēļ tādiem faktoriem, kā, piemēram, ekonomikas krīze u.c.

Nākošajā nodaļā autors veiks uzņēmuma vispārīgo raksturojumu un IT nozares analīzi.

2. informācijas tehnoloģijas nozarē situācijas vērtējums Latvijā

2.1 Informācijas tehnoloģijas loma tautsaimniecības attīstībā Latvijā

Tā, kā a/s „XX” nodarbojas IT un IKT nozarē, šajā apakšnodaļā darba autors apkopos, datus par IT nozari un statistiku par IT un IKT nozari Latvijā. Informācija galvenokārt tika ņemta no Latvijas Centrālās statistikas pārvaldes biroja, Eiropas Savienības statistikas bāzes un no pētījumiem, kas ņemti no Latvijas Republikas Ekonomikas ministrijas mājas lapas.

Nozares uzņēmumu attīstības perspektīvas

IT nozare ir ļoti perspektīva Latvijas tautsaimniecības nozare, kura jau gadiem ilgi attīstījās ļoti strauji līdz krīzes sākumam, pārsniedzot vidējos tautsaimniecības izaugsmes tempus.

Lai pilnībā izmantotu tās potenciālu, nepieciešams maksimāli attīstīt cilvēkresursus, īpaši rūpējoties par izglītības (it sevišķi matemātikā un dabas zinātnēs) līmeni skolās un IKT izmantošanu skolu mācību procesā. Cilvēkresursi ir noteicošais IT nozarei nepieciešamais resurss [2,57].

IT nozares attīstība ir būtiski nepieciešama visu citu tautsaimniecības nozaru attīstībai, jo tā rada nepieciešamo infrastruktūru un sistēmas datu un informācijas aprītei, apstrādei, uzglabāšanai un analīzei, kā arī e-komercijas attīstībai. Bez IT izmantošanas nevar sasniegt būtisku kāpumu darba efektivitātē un intensitātē, kas ir īpaši nepieciešams ievērojot Latvijas demogrāfisko situāciju [2,57].

Kā rāda IT nozares uzņēmumu analīze, tad vidējie valsts un pašvaldību budžeta ieņēmumi no viena strādājošā IT nozarē ir 4-5x lielāki nekā tautsaimniecībā kopumā.

IT uzņēmumi jau šodien attīstībā iegulda pāri par 10% (modernizācija, jaunu tehnoloģiju ieviešana, darbinieku apmācība, neskaitot produktu attīstību (nav precīzu datu šajā jomā)) no sava apgrozījuma.

Tādēļ ir izdevīgi palielināt Latvijas cilvēkresursu daļu, kas ir iesaistīta IT nozarē, jo tas stiprinās gan tradicionālās tautsaimniecības nozares, gan kāpinās kopējo pievienoto vērtību, gan stiprinās eksportu ar augstu pievienoto vērtību [2,57].

Informācijas tehnoloģijas produkti

Izvērtējot IT nozares perspektīvas, eksperti vienojās, ka IT produktu kategorijā vislielākās perspektīvas ir aizsargātiem (licencējamiem) produktiem, ar Latvijas uzņēmumiem piederošu intelektuālo īpašumu, jo tie ir ar visaugstāko pievienoto vērtību un atdevi no investīcijām [2,57].

Šos produktus var iedalīt divās kategorijās: eksportam domātie produkti un Latvijas (vietējam) tirgum domātie produkti. Abas šīs kategorijas parasti atšķiras ne tikai tehnoloģiski un funkcionāli (piemēroti dažādu valstu specifikai, ar daudzvalodu iespējām, ar plašākām integrācijas iespējām), bet arī ar to izplatīšanas, partneru un servisa nodrošināšanas kanāliem [3].

Analizējot Latvijas un Eiropas Savienības IT tirgus proporcijas ir redzams, ka IT programmatūras produktu tirgum Latvijā ir jāaug tuvojoties IT tehnikas tirgus apjomam, kas norāda uz šī tirgus segmenta izaugsmes potenciālu (ap 20-30% tuvākajos gados).

Tanī pašā laikā, apskatot IT izmantošanas intensitāti uzņēmumos, mājsaimniecībās un valsts pārvaldē, jāsecina, ka arī tehnikas tirgum ir būtiskas izaugsmes iespējas (virs 10% gadā tuvākajos 10 gados) [2,58].

IT produktu veidošana eksportam

Vislielākās perspektīvas Latvijas IT eksportā ir licencējamiem produktiem.

Nozares eksperti kā ļoti perspektīvus uzskata nišas produktus jomās, kurās lielle ražotāji nefokusējas.

Šeit var izdalīt divus ceļus. Pirmais – veidot partnerību ar lielajiem IT produktu ražotājiem, piedāvājot ar to produktiem integrētus un tos papildinošus nišas produktus. Otrais – veidot pilnīgi neatkarīgus risinājumus jomās, kurās lielle ražotāji vai nu nestrādā, vai to piedāvājums ir nepilnīgs [2,58].

Jebkurā variantā visveiksmīgākie produkti balstās uz inovācijām (ne tikai tehnoloģiskām, bet arī biznesa) un to izveide prasa radošas idejas, investīcijas izpētē un attīstībā, veiksmīgu mārketingu, partnerību, kā arī veiksmi.

Spilgts piemērs neatkarīgam inovatīvam produktam ir Skype, kas ir Igaunijas un Skandināvijas (Zviedru un Dāņu) kopīgs projekts, kas iekaroja nozīmīgu nišu pasaules telekomunikāciju tirgū un beigās to nopirka eBay. Tas ir zīmīgs piemērs, jo tikko produkta ieņemtā niša kļūst nozīmīga, tā par to sāk interesēties lielle uzņēmumi [2,58].

Nozares eksperti kā mazu varbūtību uzskata veiksmīgu un konkurētspējīgu plaša patēriņa eksportējamu produktu izveidi, jo tas prasa milzīgus ieguldījumus izstrādē, attīstībā un mārketingā, un ir jākonkurē ar pasaules lielākajiem IT produktu ražotājiem [2,58].

IT produktu veidošana Latvijas tirgum

Joprojām ir stabili augošs tirgus Latvijas tirgum domātiem licencējamiem produktiem. Taču tas vairumā gadījumu ir nodalāms no eksportam domāto produktu tirgus. Vietējam tirgum domātie produkti maksimāli pietuvināti Latvijas specifikai.

Latvijas tirgum veidojamie produktu izstrāde un attīstība ir ar pietiekami ilgām tradīcijām.

Īpašu stimulāciju prasītu produkti, kas orientēti uz mazo un vidēju uzņēmumu (tālāk teksta MVU) segmentu un konkrētām tautsaimniecības nozarēm.

IT pakalpojumi

IT pakalpojumi veido lielāko daļu Eiropas Savienības IT tirgus (42%) ar stabilu pieauguma prognozi (5-6% gadā). Pieaugot globālajai konkurencei ES uzņēmumi arvien biežāk interesējas par izmaksu efektīviem ārpakalpojumiem, tai skaitā arī IT jomā. Šajā sfērā Latvijas IT uzņēmumiem ir uzkrāta pieredze un ir panākumi, kuri ir jānostiprina [2,58].

Latvijas IT pakalpojumu tirgus ir attīstības fāzē, par ko liecina tā daļa (26%) kopējā IT tirgū, kas ir mazāka nekā ES. Tas nozīmē, ka tam ir liels izaugsmes potenciāls un nākamajos 10 gados sagaidāma dinamiska attīstība (tuvākajos gados 20-30%, vēlāk virs 10%), kas būtiski pārsniedz vidējos tautsaimniecības attīstības tempus [2,59].

Tālāk tekstā bakalaura darba autors izanalizēs statistiku, kas attiecās uz IT nozari.

Pirmo ko autors apskatīs ir statistika par uzņēmumu skaitu IKT nozarē.

2.1. tabula

IKT sektora uzņēmumu skaits[3]

	Nodarbināto skaits pavisam					
	2003	2004	2005	2006	2007	2008
IKT sektors - PAVISAM	1812	2160	2603	2916	3109	3078
IKT ražošana	116	107	123	130	126	124
IKT pakalpojumu sniegšana	1696	2053	2480	2786	2983	2954
IKT vairumtirdzniecība	838	1030	1117	1159	1211	1126
sadzīves aparātūra, elektropreču vairumtirdzniecība	228	298	282	262	263	246
datoru un programmatūras vairumtirdzniecība	176	212	243	255	256	233
citu elektrisko iekārtu vairumtirdzniecība	434	520	592	642	692	647
Telekomunikācijas	131	217	276	351	347	347
datorpakalpojumi un ar datoru saistītas darbības	727	806	1087	1276	1425	1481

Ka mēs redzam IKT nozare pakāpeniski attīstījās visos 6 izvēlētos gados. Jāatzīmē, ka ar krīzes sākšanos, 2008. gadā uzņēmumu skaits samazinājās no 3109 uz 3078, attiecīgi 31 uzņēmums apstādināja savu darbību krīzes dēļ vai cita faktora. Diemžēl informācija par 2009. gadu centrālajā statistikas pārvaldē nebija pieejama.

Nākošajā grafikā aplūkosim strādājošo skaitu statistiku IKT nozarē.

Nodarbināto skaits IKT sektora uzņēmumos
(izveidoja autors, izmantojot pielikumu [3])

	Nodarbināto skaits IKT sektora uzņēmumos			
	2005	2006	2007	2008
IKT sektors - PAVISAM	23491	23761	25707	24947
IKT ražošana	2635	2679	2843	2327
IKT pakalpojumu sniegšana	20856	210822	22864	22620
IKT vairumtirdzniecība	8582	8958	9715	9020
sadzīves aparātūra, elektropreču vairumtirdzniecība	2638	2553	2822	2669
datoru un programmatūras vairumtirdzniecība	2180	2149	2173	1867
citu elektrisko iekārtu vairumtirdzniecība	3764	4256	4720	4484
Telekomunikācijas	5833	5355	5196	5278
datorpakalpojumi un ar datoru saistītas darbības	6441	6769	7953	8322

Aplūkojot grafiku var konstatēt, ka darbinieku skaits auga līdz 2007.gadam, no 2008.gada darbinieku skaits tika mazināts, attiecīgi 2007.gadā 25707 un 2008.gadā 24947. Var uzskatīt, ka darbinieku samazinājums sākas krīzes dēļ, jo uzņēmumiem mazinājās klientu skaits, uzņēmumi bija spiesti samazināt darbinieku skaitu.

Kā jau bija teikts, autors izmantoja Latvijas centrālās statistikas pārvaldes datu bāzi, kā arī statistiku no Eurostat datu bāzes. Darba autors atzīmēja sekojošos galvenos secinājumus:

- Aplūkojot tabulu 2.3. 2008.gadā, 7% no uzņēmumu kopējā apgrozījuma, kas saistīts ar e-komerciju. 2009.gadā tas skaitlis jau bija 5%.
- Uzņēmumi, kuri saņēmuši pasūtījumus caur internetu samazinājās no 6%, visos uzņēmumos, uz 4%, tabula (2.4.)

2.3. tabula

Procenti no uzņēmumu kopējā apgrozījuma, kas saistīti ar e-komerciju 2005. – 2009.gadam, procentos

(izveidoja autors, izmantojot [4])

	2005	2006	2007	2008	2009
Latvija	1	1	2	7	5
Kipra	0	2	1	1	1
Itālija	2	2	2	2	N/V
Francija	N/V	8	9	12	14
Spānija	3	7	9	8	10
Grieķija	2	3	2	3	2
Īrija	20	17	19	21	29
Igaunija	2	N/V	N/V	N/V	N/V

Uzņēmumi, kuri saņēmuši pasūtījumus caur internetu, procentos

(izveidoja autors, izmantojot pielikumu [4])

	2005	2006	2007	2008	2009
Latvija	1	1	2	7	5
Kipra	0	2	1	1	1
Itālija	2	2	2	2	N/V
Francija	N/V	8	9	12	14
Spānija	3	7	9	8	10
Grieķija	2	3	2	3	2
Īrija	20	17	19	21	29
Igaunija	2	N/V	N/V	N/V	N/v

Kopumā var atzīt, ka neskatoties uz IT un IKT sfēras ātro attīstību, jauno tehnoloģijas ieviešanu, jauno produkta rašanos tirgū, IT sfēra pārdzīvo krīzi, kas saistīta ar peļņas samazinājumu, darbinieku atlaišanu, pieprasījumu samazināšanos un tamlīdzīgi. Tieši šajā situācijā vēl rūpīgāk vajag analizēt finanses, lai izdzīvotu krīzes laikā. Kā šo situāciju uzlabot, darba autors izvirzīs priekšlikumos.

Priekšlikumi rīcības virzieniem un turpmākās rīcības plānojums

Lai IT nozares uzņēmumi attīstītos perspektīvajos virzienos pēc iespējas straujāk un to attīstība ātrāk dotu rezultātus visai tautsaimniecībai, nepieciešams veikt pasākumus, kas ir apkopoti šajā nodaļā [2,59].

Pirmām kārtām nepieciešams realizēt Ekonomikas ministrijas jau izstrādātās inovāciju atbalsta, uzņēmējdarbības atbalsta programmas, kas nodrošinātu labvēlīgu vidi visu nozaru uzņēmumu attīstībai un pārejai uz augstākas pievienotās vērtības inovatīviem produktiem un pakalpojumiem. Tanī pašā laikā ir jāizceļ IT nozares īpašā nozīme, jo tā veido informācijas apstrādes, analīzes, automatizācijas un komunikāciju infrastruktūru un instrumentus. Līdzīgi sakariem un enerģētikai tā aptver visas dzīves jomas un tautsaimniecības nozares.

Pasākumi IT nozares uzņēmumu attīstībai

IT nozares attīstības veicināšanas pasākumus var iedalīt vairākās grupās [2,60]:

- Cilvēkresursu attīstība, kas ietver arī IT speciālistu skaita palielināšanu;
- Visu nozaru MVU segmentu attīstīšana, sniedzot tiem zināšanas par IT un ārpakalpojumu pielietošanu;

- Reģionālo atšķirību uzņēmējdarbības intensitātē, pieejamajos pakalpojumos un infrastruktūras pieejamībā mazināšana;
- Pasākumi IT produktu un pakalpojumu eksporta veicināšanai;
- Pasākumi jaunu IT uzņēmumu rašanās stimulācijai;
- Esošo IT uzņēmumu pārejas veicināšana uz arvien augtākas pievienotās vērtības pakalpojumiem un produktiem;
- Jaunu IT produktu izstrādes veicināšana, īpaši atbalstot eksportam domātu IT produktu izstrādi.

Cilvēkresursu attīstība – IT nozares attīstības atslēga

IT nozares galvenais resurss ir kompetenti darbinieki, tādēļ kritiska nozīme IT nozares attīstībā ir izglītības sistēmai (no pamatskolas līdz augstskolai un strādājošo izglītības programmām). Bez IT speciālistu skaita palielināšanas IT nozares izaugsme nav iespējama, jo jau šobrīd ir jūtams kvalificētu speciālistu deficīts. Nepalielinot IT speciālistu sagatavošanas un kvalifikācijas palielināšanas kapacitāti, var plānot tikai esošo uzņēmumu restrukturēšanu un jādoma par ārvalstu darbaspēka piesaistīšanu, lai nosegtu visas tautsaimniecības pieprasījumu pēc IT speciālistiem.

Konkrētie rīcības virzieni, lai novērstu IT speciālistu deficītu, ir [2,60]:

- Jānostiprina eksakto mācību priekšmeti skolu programmās, veidojot mūsdienīgu un aizraujošu mācību saturu un pasniegšanas metodiku;
- Jāveicina IT izmantošana visā mācību procesā skolās, profesionālajās skolās un augstskolās, izmantojot modernas mācību metodes;
- Jāveido jauni un jānostiprina esošie IT pulciņi skolās un skolēnu jaunrades namos;
- Jāpalielina no budžeta finansēto IT studentu skaits;
- Būtiski jāpalielina doktorantūras programmas IT nozarē;
- Jāreorganizē inženieru izglītība (un profesijas standarts), iekļaujot tajā IT pielietošanu konkrētajā nozarē, uzņēmējdarbības pamatus; inženieri ir jāveido ne tikai kā speciālisti, kas pārzina IT iespējas savā nozarē, bet arī kā uzņēmēji;
- Jāpalielina IT akadēmiskā personāla skaits un regulāri jāatjauno tā kvalifikācija;
- Jāveicina dialogs starp IT nozari un akadēmisko personālu;
- Jāstimulē esošo IT speciālistu kvalifikācijas regulāra atjaunošana, nodrošinot tam nepieciešamos profesionālos kursus;
- Jāveido IT projektu vadītāju kursi, kuros mācītu mūsdienīgas IT projektu pārvaldības metodes;

- Jānodrošina katram cilvēkam iespējas apgūt IT prasmes no iesācēja līdz prasmīga lietotāja līmenim.

Latvijas MVU kā IT uzņēmumu klienti

Kā liecina fakti, tad Latvijā MVU samērā maz izmanto IT produktus un servisu. Tas ir slikts rādītājs, jo pareiza tehnoloģiju izmantošana ļaut kāpināt darba ražīgumu un ir jebkuru biznesa procesu automatizācijas pamats. MVU veido katras valsts ekonomikas mugurkaulu, tādēļ, ja mēs vēlamies saglabāt augstus IKP pieauguma tempus ilgstošā laika posmā, tad nekavējoties ir jāveic MVU attīstību paātrinājoši pasākumi, kas stimulētu izmantot IT uzņēmumu darbības uzlabošanai [2,61].

Konkrētie rīcības virzieni MVU segmenta attīstībai ir [2,61]:

- Jāizglīto MVU vadība un darbinieki darbā ar datoru un internetu no pamatiemaņām līdz prasmīga lietotāja līmenim;
- Jāizglīto MVU īpašnieki un vadība par IT iespējām uzņēmējdarbībā, popularizējot veiksmīgus tehnoloģiju pielietojumu MVU piemērus un veicinot pieredzes apmaiņu starp MVU;
- Jāinformē MVU īpašnieki un vadītāji par ārpakalpojumu iespējām un izmaksām;
- Jāstimulē MVU izmantot IT ārpakalpojumus;
- Jāizveido un savlaicīgi jāaktualizē Latvijas MVU piemērotas vadlīnijas IT ārpakalpojumu izmantošanā (procesi, servisa līmeņi, indikatori utml.);
- Tehnoloģiju pārneses veicināšana MVU segmentā;
- Atbalsts IT uzņēmumiem, kas veido produktus un pakalpojumus MVU segmentam.

Pārsvarā šie pasākumi ir vērsti uz MVU segmenta attīstības stimulēšanu, rosinot izmantot IT un ārpakalpojumus.

Šajā nodaļā bakalaura darba autors apskatīja IT nozari un to lomu tautsaimniecības attīstībā Latvijā. Autors aplūkojot statistiku, secināja, ka IT nozare cieš no krīzes, lai šo situāciju uzlabotu, darba autors izvirzīja priekšlikumus, kā uzlabot doto situāciju. Aplūkojot Latvijas ekonomikas ministrijas atskaiti, autors secināja, ka IT nozare ir ļoti perspektīva Latvijas tautsaimniecības nozare, kura jau gadiem ilgi attīstījās ļoti strauji līdz krīzes sākumam. Neskatoties uz to, ekonomikas ministrija piedāvā savus priekšlikumus rīcības virzieniem un turpmākas rīcības plānojumam.

2.2 A/s „XX” raksturojums un uzbūve

A/s „XX” ir viena no vadošajām Latvijas informācijas tehnoloģiju (IT) uzņēmumiem ar 17 gadu darbības pieredzi, 8,9 miljoni latu apgrozījumu un vairāk kā 80 pieredzējušiem un

profesionāliem darbiniekiem. A/s „XX” dibināts 1992. gada 2. septembrī, un no šī brīža a/s „XX” ir izaudzis no maza datortehnikas veikala līdz vienai no lielākajām datortehnikas uzņēmumiem Latvijā, ar savu ražotni, veikalu tīklu, augstas kvalitātes servisu un plaša spektra telekomunikāciju risinājumu projektēšanas, realizēšanas un uzturēšanas pakalpojumu piedāvājumu.

Pirmajos darbības gados a/s „XX” nodarbojās ar datoru tirdzniecību, bet vēlāk, uzņēmumam augot, tika apgūtas un attīstītas arī citas darbības jomas – serviss, datoru ražošana, kā arī IT sistēmu un infrastruktūras projektēšana.

A/s „XX” piedāvā individuāliem patērētājiem un uzņēmējiem iegādāties kvalitatīvus un pārbaudītus IT produktus un risinājumus, kā arī saņemt profesionālas konsultācijas visos veikalos Rīgā, t/p Alfa, t/c Mols, Galerijā Centrs, t/c Sky&More un t/c Riga Plaza. Īpašu uzmanību piesaista „XX” veikalu interjers un funkcionalitāte. Sadarbībā ar Igloo ir radīts atvērta tipa tirdzniecības formāts ar ērtu un loģisku iepirkšanās vidi, kur plašas iespējas produktu demonstrācijai un testēšanai. Pārdevēji – konsultanti „XX” veikalos ir profesionāli un ir ieinteresēti palīdzēt ikvienam ar labākajiem un progresīvākajiem risinājumiem viņu vēlmju papildījumam. „XX” veikalos datoru sortimentu pārstāv – „XX” Latvijā ražotie portatīvie datori Gauja un galda datori NEO, kā arī lietotāju novērtētie Apple un Dell datori. Plašs ir datortehnikas komponentu un aksesuāru klāsts no pasaules vadošajiem ražotājiem.

Jau vairāk nekā 17 gadus a/s „XX” piedāvā vājstrāvas tīklu projektēšanas un ieviešanas pakalpojumus. Līdzīgi, kā citās uzņēmuma darbības nozarēs, arī šajā a/s „XX” klientiem nodrošina pilnu risinājuma ciklu – no plānošanas un projektēšanas līdz iekārtu, kabeļu, programmatūras un aparatūras iegādei, uzstādīšanai, testēšanai un sertificēšanai.

A/s „XX” ir ieguvis pasaules lielāko telekomunikāciju produktu ražotāju sertifikātus, kas ļauj strādāt ar jebkuru klienta izvēlēto zīmolu vadu un bezvadu tehnoloģijām.

Viens no labākajiem veidiem, kā piedāvāt klientu vajadzības apmierinošus un kvalitatīvus datorus, ir ražot tos pašiem. Tādējādi tiek nodrošināta gan izmantojamo komponentu rūpīga atlase un kvalitātes kontrole, gan elastība datoru konfigurācijā un ātrs garantijas un pēcgarantijas serviss.

2006. gada pavasarī papildījās a/s „XX” dibinātāja Ivara Putniņa sapnis par Latvijā ražotiem klēpj datoriem – tika radīta preču zīme Gauja™, un a/s „XX” patiesi priecājamies par Gauja™ klēpj datoru iemantoto popularitāti un labo reputāciju viņu esošo un topošo klientu vidū. Iesākusies ar vienu 15 collu modeli, Gauja™ klēpj datoru saime ir sakopļojusi un šodien tieši sev piemērotu Gauja™ varēs atrast ikviens.

A/s „XX” tiek ražoti klēpjatori Gauja un galddatori NEO – kā vieni, tā otri ar savu kvalitāti, pārdomāto dizainu un drošumu ir iemantojuši labu reputāciju kā privāto klientu, tā arī uzņēmumu vidū.

A/s „XX” serviss ir sertificēts Kvalitātes vadības sistēmā LVS EN ISO 9001:2000. A/s „XX” nodrošina garantijas un pēc pārdošanas servisu pašu ražotajiem datoriem Gauja TM un NEO, kā arī ir ieguvis servisa autorizāciju no pasaules vadošajām datorražotājkompanijām. A/s „XX” ir Apple Authorised Service Provider, Dell Authorised Service Partner, Dell EMC Service Delivery Partner, Samsung Authorised Service Provider.

3. A/s „XX” finanšu analīze

Lai izdzīvotu tirgus ekonomikas apstākļos un nepieļautu uzņēmuma bankrotu, nepieciešams zināt kā pareizi rīkoties ar finansēm. Uzņēmuma finansiālais stāvoklis ir atkarīgs no tā rūpnieciskās, finanšu un komerciālās darbības. Ja rūpnieciskie un finanšu plāni veiksmīgi izpildās, tad tas pozitīvi ietekmēs uzņēmuma finansiālo stāvokli, un otrādi – rūpnieciskās darbības un produkcijas realizācijas neizpilde noved pie pašizmaksu paaugstināšanās, peļņas un ienākumu samazināšanās, no tā uzņēmuma finansiālais stāvoklis var pasliktināties.

Lai veiktu uzņēmuma a/s „XX” finanšu darbības analīzi autors ir apkopojis finanšu gada pārskatus, kas tika ņemti no „Lursoft” datu bāzes (skatīt 1. un 2. pielikumu). Tālāk visus koeficientus un rādītājus autors aprēķināja ar „Microsoft Excel” programmas palīdzību.

3.1 Finanšu pārskatu horizontāla analīze

Bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina horizontālā analīze ir par pēdējiem 3 pieejamiem gadiem, jo par bāzes gadu tika ņemts iepriekšējais gads. Bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina horizontālās analīzes rādītāji tika aprēķināti pēc formulas (1.3).

No bilances tika paņemta sadaļa „**Ilgtermiņa ieguldījumi**” lai sīkāk to analizētu.

3.1.1 Bilances aktīva daļas horizontālā analīze 2007. – 2009. gadā procentos

3.1. tabula

A/s „XX” bilances ilgtermiņa ieguldījumi 2007. – 2009. gadā procentos

(tabulu izstrādāja autors, izmantojot [24])

Rādītājs	Posteņi	2007	2008	2009
1	2	5	4	3
1.Zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi	60	-3.75%	-3.90%	-4.06%
2.Iekārtas un mašīnas	70	23.02%	-17.01%	-53.16%
3.Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	80	1211.40%	0.84%	16.06%
II. PAMATLĪDZEKĻI KOPĀ	100	198.66%	-1.71%	6.89%
1. ILGTERMIŅA IEGULDĪJUMI (KOPSUMMA)	200	198.66%	-1.71%	6.89%

Aplūkojot tabulu (3.1.) var secināt: Ilgtermiņa ieguldījumi 2009. gadā un 2007. gadā palielinājās, kas ir pozitīvs rādītājs, jo liecina, ka uzņēmums attīstās. Straujākais pieaugums notika 2007. gadā par 198.66%. Bet 2008% gadā mēs redzam strauju kritumu līdz pat -1.71%, tomēr 2009. gadā neskatoties uz krīzi, ilgtermiņa ieguldījumi tika palielināti, kas nozīmē, ka vadība ar cerībām raugās nākotnē.

Pamatlīdzekļu izmaiņas 2009. gadā un 2007. gadā bija pozitīvas, bet 2008. gadā bija negatīvas, 2007. gadā pieaugums bija attiecīgi 198.66%, bet 2008. gadā straujš kritums - 1.71%. Tomēr 2009. gadā pieaugums bija 6.89%, kas liecina, ka uzņēmums palielināja savu jaudu. Lielākais pieaugums novērojams pārējos pamatlīdzekļos un inventāra izmaksām attiecīgi 1211.40%. Salīdzinot 2007. gadu ar 2008. un 2009. var secināt, ka samazinātas iekārtas un mašīnas, attiecīgi 2007. gadā bija 23.02%, 2008. gadā līdz 17.01% un 2009. gadā attiecīgi 53.16%. Zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi laika posmā no 2007. gada – 2009. gadam samazinājās, attiecīgi 2007. gadā -3.75% , 2008. gadā -3.90% un 2009.gadā novirze - 4.06%.

3.2. tabulā darba autors analizēs **apgrozāmos līdzekļus**

3.2. tabula

A/s „XX” bilances apgrozāmie līdzekļi 2007. – 2009. gadā procentos
(tabulu izstrādāja autors, izmantojot avotu [23])

Rādītājs	Posteņi	2009	2008	2007
1	2	3	4	5
3.Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	230	-29.14%	32.33%	-36.95%
5.Avansa maksājumi par precēm	250	-96.97%	N/V	-100.00%
I. KRĀJUMI KOPĀ	270	-31.20%	36.49%	-37.14%
1.Pircēju un pasūtītāju parādi	280	-22.66%	7.76%	-11.29%
4.Citi debitori	310	147.22%	-66.99%	185.88%
5.Neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā	320	0.00%	0.00%	0.00%
6.Īstermiņa aizdevumi uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai	330	N/V	N/V	-100.00%
7.Nākamo periodu izmaksas	340	-16.33%	-48.44%	96.27%
III. DEBITORI KOPĀ	350	7.53%	-24.88%	6.22%
V. NAUDA (KOPĀ)	400	172.16%	-96.12%	1.67%
2. APGROZĀMIE LĪDZEKĻI (KOPSUMMA)	410	-20.59%	-21.11%	-20.35%
AKTĪVA BILANCE	420	-9.12%	-14.03%	8.77%

Aplūkojot tabulu (3.2.) var secināt: Apgrozāmie līdzekļi 2007. gadā ir samazinājušies par 20.35%, 2008. gadā par 21.11% un attiecīgi 2009. gadā par 20.59%, to var vērtēt diezgan negatīvi. Apgrozāmo līdzekļu samazinājums saistās ar neto apgrozījuma samazinājumu, tas vērtējams negatīvi, jo uzņēmums sašaurinās un samazinās tā neto peļņa. Uzņēmums darbojās mazumtirdzniecībā, tāpēc apgrozāmo līdzekļu samazinājums būtiski ietekmē tā darbību.

Krājumi ir samazinājušies 2007. gadā par 37.14%, to var vērtēt pozitīvi, jo intensīvāka krājumu aprīte un nesamazinās neto apgrozījums un bruto peļņa, attiecīgi 2007. gadā neto apgrozījums palielinājās par 62.37% un bruto peļņa 2007. gadā palielinājās par 62.39%. Autors

uzskata, ka krājumu samazināšanās ir saistīta ar lielu patēriņu 2007. gadā, 2007. gadā patēriņa līmenis bija visaugstākais. 2008. gadā krājumi palielinājās par 36.49%, bet vērtējums būs negatīvs, jo samazinājās bruto peļņa un neto apgrozījums, attiecīgi 2008. gada bruto peļņa samazinājās par 38.74% un neto apgrozījums 2008. gadā samazinājās par 36.16%. Autors uzskata, ka krājumu palielināšanās 2008. gadā saistās ar strauju patēriņu kritumu Latvijā un skatoties uz iepriekšējā gadā pozitīviem rādītājiem uzņēmuma vadība palielināja krājumus. Autors uzskata, ka krājumu samazinājums 2009. gadā bija dēļ krīzēs ievilkšanās un zemā pieprasījuma, ko parāda straujais neto apgrozījums un bruto peļņas samazinājums.

Gatavās produkcijas pieaugums 2008. gadā var vērtēt negatīvi, tas nozīmē, ka pastāv ražošanas traucējumi, pārdošanas samazinājums, naudas līdzekļu trūkums. Autors uzskata, ka tas var būt dēļ tā, ka uzņēmums sapirka preces, bet patēriņš Latvijā bija ļoti zems. Attiecīgi 2007. gadā samazinājās par 36.95%, 2008. gadā palielinājās par 32.33% un 2009. gadā samazinājās par 29.14%.

Pircēju un pasūtītāju parādi 2009. gadā un 2007. gadā samazinājās, to var vērtēt pozitīvi, attiecīgi 2009. gadā samazinājās par 22.66% un 2007. gadā par 11.29%, bet 2008. gadā palielinājās par 7.76%.

Debitoru parādu augums ir redzams 2007. gadā par 6.22%, dēļ apgrozījuma palielinājuma 2009. Gadā par 7.53%, tas var nozīmēt pircēju maksātnespēju. Bet 2008. gadā ir redzams debitoru parādu samazinājums, attiecīgi par 24.88% .

Naudas līdzekļi 2007. gadā un 2009. gadā palielinājās, attiecīgi par 1.67% un 172.16%. To var vērtēt pozitīvi, jo tas palielina likviditāti. 2008. gadā naudas līdzekļi samazinājās par 96.12%, straujš naudas samazinājums var liecināt par [finanšu analīzes lekcijas mat]:

- produkcijas vai pakalpojuma realizācijas apjoma samazināšanos;
- pircēju pienākumu nepildīšanu;
- uzņēmuma pasivitāti kontrolējot pircēju maksātnespēju;
- uzņēmuma darbības sašaurinājumu;
- uzņēmuma investīciju pieaugumu, paplašinot uzņēmumu un izmantojot papildus peļņu;
- pieaugot produkcijas pieprasījumam, vairāk naudas tiek izdots izejvielu, materiālu un citu līdzekļu iegādei.

Aktīva bilances summas samazinājās 2008. gadā un 2009. gadā, attiecīgi -14.03% un -9.12%, kas parāda, ka uzņēmums neattīstās. Tikai 2007. gads norāda uz uzņēmuma attīstību, attiecīgi 8.77%.

3.1.2. Bilances pasīva daļas horizontālā analīze

Tabulā (3.3) tiks analizētas **pašu kapitāla** posteņi.

3.3. tabula

Uzņēmuma SIA „XX” bilances pašu kapitāls 2007. – 2009. gadā procentos
(izveidoja autors, izmantojot [23])

Rādītājs	Posteņi	2007	2008	2009
1	2	5	4	3
1. Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	430	0.00%	0.00%	0.00%
2. Akciju (daļu) emisijas uzcenojums.	440	0.00%	0.00%	0.00%
5. Rezerves: a) likumā noteiktās rezerves;	460	0.00%	0.00%	- 100.00%
4. REZERVES KOPĀ	500	0.00%	0.00%	- 100.00%
5. Nesadalītā peļņa: a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa;	510	56.64%	23.49%	17.22%
b) pārskata gada nesadalītā peļņa.	520	-35.04%	-32.52%	-71.60%
1. PAŠU KAPITĀLS (KOPSUMMA)	530	1.91%	1.27%	0.35%

Analizējot tabulu 3.3, var secināt: Pašu kapitāls visos gados bija pozitīvs, attiecīgi 2007. gadā palielinājās par 1.91%, 2008. gadā salīdzinājuma ar iepriekšējo gadu samazinājās par 0.64%, un 2009. gadā salīdzinājuma ar 2008. gadu samazinājās par 0.92%. Pieauguma tendences pašu kapitālam vērtējamās pozitīvi.

Tabulā (3.4) darba autors analizēs **kreditorus**

3.4. tabula

A/s „XX” bilances kreditori no 2007. līdz 2009. gadam, procentos
(izveidoja autors, izmantojot [3])

Rādītājs	Posteņi	2009	2008	2007
1	2	3	4	5
11. Pārējie kreditori	630	-19.12%	N/V	N/V
Atliktā nodokļa saistības	634	10.95%	8.53%	278.03%
I. ILGTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	640	-10.49%	277.97%	278.03%
3. Aizņēmumi no kredītiestādēm	670	693.84%	N/V	N/V
5. No pircējiem saņemtie avansi	680	-10.55%	-92.82%	90.11%
6. Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	690	-30.32%	-31.24%	-3.41%
10. Nodokļi un sociālās nodrošināšanas maksājumi	730	-21.14%	-88.86%	110.13%
11. Pārējie kreditori	740	-37.27%	23.35%	48.60%
12. Nākamo periodu ieņēmumi	750	-7.44%	-57.47%	191.24%
II. ĪSTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	780	-20.24%	-42.75%	9.08%
3. KREDITORI (KOPSUMMA)	790	-17.41%	-24.06%	13.80%
PASĪVA BILANCE	800	-9.12%	-14.03%	8.77%

Aplūkojot tabulu 3.4. var secināt: saistības 2008. un 2009. gadā samazinājušās attiecīgi par 24.06% un 17.41%, tas ir pozitīvi. Saistības 2007. gadā palielinājušās attiecīgi par 13.80%, kas ir negatīvs rādītājs, jo samazinās maksāspēja.

Ilgtermiņā saistības 2007. un 2008. gadā palielinājušies attiecīgi par 278.03% un 277.97%, kas ir negatīvs rādītājs, jo ir vajadzīgs peļņas pieaugums, lai varētu dzēst kredītu un kredīta procentus, tas viss norāda uz uzņēmuma maksāspējas pasliktināšanos. 2009. gadā ilgtermiņa kreditori samazinājās par 10.49%, tas ir pozitīvs rādītājs, jo palielinās maksāspēja. Tas ir saistīts: pirmkārt ar to, ka kredītiestādēs 2009. gadā negribīgi izsniedza ilgtermiņa aizdevumus; otrkārt ar to, ka 2008. gadā uzņēmumam draudēja maksātspējas problēmas un uzņēmuma vadībai vajadzēja uzlabot uzņēmuma finanšu stāvokli.

Īstermiņa saistības samazinājušās 2008. un 2009. gadā par attiecīgi 42.75% un 20.24%, kas ir vērtējams pozitīvi, jo uzlabojas likviditāte un uzņēmums pasargā sevi no īslaicīgām finanšu problēmām, kas ir būtiski dziļā ekonomikas krīzes laikā. Bet 2007. gadā redzams palielinājums par 9.08%, tas gan nav tik liels pieaugums, bet tomēr pieaugums norāda uz nespēju savlaicīgi norēķināties ar darbiniekiem, piegādātajiem un kredītiestādēm.

3.1.3. Peļņas vai zaudējuma aprēķina horizontālā analīze

3.5. tabula

A/s „XX” peļņas vai zaudējuma aprēķina horizontālā analīze no 2007. līdz 2009. gadam, procentos.

(izveidoja autors, izmantojot [3])

Rādītājs	Posteņi	2009	2008	2007
1	2	3	4	5
1. Neto apgrozījums	10	-17.08%	-36.16%	62.37%
2. Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	20	-17.24%	-38.74%	62.39%
3. Bruto peļņa vai zaudējumi (no apgrozījuma)	30	-15.64%	3.69%	61.93%
4. Pārdošanas izmaksas	40	-35.96%	3.71%	40.72%
5. Administrācijas izmaksas	50	-17.73%	40.75%	84.22%
Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	60	-37.93%	101.61%	157.25%
Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	68	96.06%	81.38%	-4.38%
9. Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	90	-91.07%	2483.73%	-67.27%

3.5. tabulas turpinājums

Rādītājs	Posteņi	2009	2008	2007
1	2	3	4	5
11.Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	110	-42.50%	443.75%	70.28%
12.Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	120	-28.02%	-71.48%	132.63%
15.Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	151	-28.02%	-71.48%	132.63%
16.Ieņēmuma nodoklis par pārskata periodu	160	-28.25%	N/V	-100.00%
17.Pārējie nodokļi	170	5.35%	12.65%	-43.77%
18.Atliktais uzņēmuma ienākuma nodoklis	175	39.25%	-88.40%	1905.07%
19.Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem (tīrie ieņēmumi)	180	-71.60%	-32.52%	-35.04%

Aplūkojot tabulu (3.5.) var secināt: 2007. gadā neto apgrozījums palielinājās par 62.37%. Ja neto apgrozījums palielinās, var secināt, ka uzņēmums savu darbību paplašina: produktu pieprasījuma pieaugums; laba cenas politika un mārketingas. Neto apgrozījums var palielināties:

- paaugstinoties pārdošanas vai pakalpojuma cenai;
- palielinoties pārdošanas apjomam pie iepriekšēja cenu līmeņa vai pat zem iepriekšēja cenu līmeņa;
- vai arī abu iepriekšminēto faktoru ietekmē – palielinās pārdošanas apjoms un paaugstinās pārdošanas cena.

Attiecīgi 2008. gadā un 2009. gadā bija samazinājums par 36.16% un 17.08%, kas ir negatīvs rādītājs, autors uzskata, ka tas saistīts ar pieprasījuma samazināšanos, kas ir likumsakarīgi, jo 2008. gadā bija liels IKP kritums Latvijā, kas dramatiski samazināja patēriņu.

2007. gadā palielinājās ražošanas izmaksas, attiecīgi par 62.39%. 2008. gadā un 2009. gadā samazinājās par 38.74% un 17.24%. Lasot finanšu analīzes literatūru, var redzēt, ka pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas pieaugumu jāvērtē saistībā ar neto apgrozījuma izmaiņām – ja šīs izmaksas pieaug straujāk, ka neto apgrozījums, vērtējams negatīvi. Bet aplūkojot neto apgrozījumu, autors secina, ka, salīdzinot ar ražošanas izmaksām, cipari ir gandrīz vienādi, jo tā kā uzņēmums darbojās mazumtirdzniecības nozarē, tad loģiski, ka produkcijas ražošanas izmaksas mainās līdz ar neto apgrozījumu, jo uzņēmums īstenībā neko neražo, tikai pērk precī, un pēc tam to arī pārdot.

2007. gadā ir redzams pārdošanas izmaksas palielinājums, tas varbūt saistīts ar īres cenas kāpumu, vai citu komunālo pakalpojumu cenas palielinājumu, vai var būt saistīts ar lielu inflāciju. Savukārt 2009. gadā ražošanas izmaksas samazinājums saistīts ar deflāciju Latvijā, kur strauji kritušās īres cenas.

Vajag atzīmēt pārējo uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumu kritumu, kas ir gan negatīvi, attiecīgi 2007. gadā palielinājums par 157.25%, tad 2008. gadā salīdzinot ar 2007. gadu samazinājās par 55.65 procentpunktiem un 2009. gada kritums par 37.93%.

Bruto peļņa 2007. gadā un 2008. gadā palielinājās, attiecīgi par 61.93% un 3.69%. Tas ir pozitīvi, jo bruto peļņai vienmēr vēlams pieaugums. Bet savukārt 2009.gadā jau ir vērojama bruto peļņas samazināšanās par 15.64%, kas ir vērtējams negatīvi.

- Kaut arī 2007. gadā bija bruto peļņas ievērojams pieaugums, pārskata gada peļņa ir samazinājusies par 35.04%. Kā galvenie faktori vārētu tikt atzīmēti administrācijas izmaksas palielinājums, attiecīgi par 84.22%.
- pārējo uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumu, kas ir ievērojama daļa no visiem ieņēmumiem, palielinājās par 157.25%.
- pārējo uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksu samazinājums par 4.38%.

Neskatoties uz to, ka 2007. gadā saimnieciskās darbības izmaksās bija redzams samazinājums, 2008. gadā un 2009. Gadā bija straujš palielinājums, attiecīgi par 81.38% un 96.06%. Tas viss kopumā ir vērtējams negatīvi, jo saimnieciskās darbības izmaksu palielinājums norāda uz sliktu finanšu vadības organizāciju.

2007. gadā bija pārskata gada peļņas samazinājums par 35.04%, kas ir novērtējams negatīvi. Autors uzskata, ka pārskata gada peļņas samazinājumu ietekmēja administrācijas izmaksas, kuras palielinājās attiecīgi uz 84.22%

2008.gadā bija ievērojams pārskata gada peļņas samazinājums par 32.52% , salīdzinājuma iepriekšējo gadu negatīvais radītājs uzlabojas par 2.52 procentpunktiem. Autors uzskata, ka tas bija dēļ saimnieciskās darbības izmaksu palielinājuma par 81.38%. Kā arī vērojams procentu maksājumu un tamlīdzīgo izmaksu palielinājums, attiecīgi par 443.75%.

2009. gadā pārskata gada peļņa nokritās par 71.60%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu palielinājās par 39.08%, kas ir diezgan negatīvi. Kā arī par negatīvo tendenci var minēt saimnieciskās darbības izmaksu palielinājums par 96.06%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, palielinājās par 14.68 procentpunktiem. Kā pozitīvu tendenci var minēt pārdošanas izmaksas, kuras samazinājās par 35.96%. Kā arī administrācijas izmaksas, kuras samazinājās par 17.73%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, samazinājās par 58.48 procentpunktiem, kas ir diezgan pozitīvs radītājs.

Kaut arī 2007. gada beigās Latviju piemeklēja ekonomikas problēmas, kuras vairākiem uzņēmumiem lika darboties bez peļņas, a/s „XX” neto peļņas samazinājums nevar būt attiecināms tikai uz to, daļa vainas jāuzņemas uzņēmuma vadībai, jo peļņa saka kristies no 2007. gada. Bet pozitīvi, ka uzņēmums arī 2009. gadā darbojās ar peļņu.

Nākošā apakšnodaļā autors apskatīs bilances zelta likumus un izvirzīs savus secinājumus.

3.1.4. Bilances zelta likumi

Šajā apakšnodaļā darba autors analizēs zelta likumus, ka arī izstrādās secinājumus.

1. likums

Bilances zelta 1.likuma rādītāji tika aprēķināti pēc 1.4. formulas.

2006. gads = 1505554

2007. gads = 175157

2008. gads = 238778

2009. gads = 107143

Visu ilgtermiņa ieguldījumus finansē ar pašu kapitālu, to var vērtēt pozitīvi, bet pārāk liels finansējums norāda uz to, ka ar pašu kapitālu tiek apmaksāti īstermiņa ieguldījumi.

2. likums

Bilances zelta 2.likuma rādītāji tika aprēķināti pēc 1.5. formulas.

2006. gads = 1558156

2007. gads = 374009

2008. gads = 990385

2009. gads = 779924

Visi ilgtermiņa ieguldījumi tiek finansēti ar ilgtermiņa kapitālu. Starpība palielinājās, vēl vairāk ilgtermiņa kapitāls tiek izmantots nelietderīgi finansējot apgrozāmos līdzekļus. Autors uzskata, ka tas dod finansiālo stabilitāti, bet kapitāls izmantots neefektīvi. Autors norāda, ka ilgtermiņa kapitālu vajag ieguldīt ilgtermiņa ieguldījumos.

3. likums

Bilances zelta 3.likuma rādītāji tika aprēķināti pēc 1.6. formulas.

2006. gads = -1558156

2007. gads = -374009

2008. gads = -990385

2009. gads = -779924

Negatīvs rādītājs visos gados, parāda to, ka īstermiņa ieguldījumus finansē ar ilgtermiņa kapitālu, tas ir diezgan nelietderīgi. Autors iesaka paņemt īstermiņa kredītus, lai ar to finansētu

apgrozāmos līdzekļus, bet ar brīvo ilgtermiņa kapitālu, uzņēmumam būs iespēja paplašināt ieguldīt naudu pamatlīdzekļos.

2006. gadā starpība starp ilgtermiņa kapitālu un ilgtermiņa ieguldījumiem bijusi vislielākā, bet uz 2007. gadu starpība strauji samazinājās. 2008. gadā, starpība mazliet palielinājās, bet 2009. gadā tā samazinājās uz četrus gadus zemāko līmeni, kas ir pozitīvi, jo uzņēmums sāka lietderīgi izmantot ilgtermiņa kapitālu.

3.2. Finanšu pārskatu vertikāla analīze

Bilances un peļņas vai zaudējuma aprēķina vertikālās analīzes rādītāji tika aprēķināti pēc 1.7 un 1.8 formulām.

3.2.1 Bilances aktīva daļas vertikālā analīze

3.6. tabulā darba autors analizēs **ilgtermiņa ieguldījumus**

3.6. tabula

A/s „XX” Bilances ilgtermiņa ieguldījumu struktūra 2006. – 2009. gadam, procentos
(izveidoja autors, izmantojot [3])

Rādītājs	Posteņi	2006	2007	2008	2009
1.Zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi	60	8.25%	7.30%	8.16%	8.62%
2.Iekārtas un mašīnas	70	2.89%	3.27%	3.16%	1.63%
3.Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	80	2.15%	25.93%	30.42%	38.85%
II. PAMATLĪDZEKĻI KOPĀ	100	13.30%	36.51%	41.74%	49.09%
1. ILGTERMIŅA IEGULDĪJUMI (KOPSUMMA)	200	13.30%	36.51%	41.74%	49.09%

Aplūkojot tabulu (3.6.) var secināt: ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars bilancē, kopš 2006. gada audzis. 2006. gadā tā īpatsvars bija 13.30%, kas priekš mazumtirdzniecības uzņēmumiem ir pārāk mazs līmenis. Uz 2007. gadu situācija uzlabojas, ilgtermiņa īpatsvars jau bija 36.51%, kas ir gandrīz optimālais līmenis. 2008. gadā ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars turpināja augt, sasniedzot 41.74%. 2009. gadā ilgtermiņa ieguldījumu īpatsvars palielinājās līdz 49.09%, kas ir virs optimālā līmeņa priekš mazumtirdzniecības uzņēmuma. Kopš 2008. gada ilgtermiņa ieguldījumu pieaugums vairāk saistās ar apgrozāmo līdzekļu samazinājumu, kas nenozīmē, ka uzņēmums attīstās.

Nākošajā tabulā darba autors analizēs **apgrozāmos līdzekļus**

A/s „XX” Bilances apgrozāmo līdzekļu struktūra 2006. – 2009. gadā, procentos

(izveidoja autors, izmantojot [23])

Rādītājs	Posteņi	2006	2007	2008	2009
3. Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	230	50.52%	29.28%	45.07%	35.15%
5. Avansa maksājumi par precēm	250	0.15%	0.00%	1.42%	0.05%
I. KRĀJUMI KOPĀ	270	50.67%	29.28%	46.49%	35.19%
1. Pircēju un pasūtītāju parādi	280	7.74%	6.31%	7.91%	6.74%
4. Citi debitori	310	1.81%	4.75%	1.82%	4.96%
5. Neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā	320	0.54%	0.49%	0.58%	0.63%
6. Īstermiņa aizdevumi uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai	330	2.12%	0.00%	0.00%	0.00%
7. Nākamo periodu izmaksas	340	0.44%	0.79%	0.47%	0.44%
III. DEBITORI KOPĀ	350	12.64%	12.34%	10.79%	12.76%
V. NAUDA (KOPĀ)	400	23.40%	21.87%	0.99%	2.95%
2. APGROZĀMIE LĪDZEKĻI (KOPSUMMA)	410	86.70%	63.49%	58.26%	50.91%
AKTĪVA BILANCE	420	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Aplūkojot tabulu (3.2.) var secināt: Apgrozāmo līdzekļu struktūrā nekas būtisks nav mainījies. Vienīgi sākot no 2006. gada līdz 2009. gadam bija redzams apgrozāmo līdzekļu īpatsvara samazinājums, attiecīgi 2006. gadā 86.70%, 2007. gadā 63.49%, 2008. gadā 58.24% un 2009. gadā 50.91%.

2006. gadā krājumu īpatsvars bilanci bija vislielākais, tas ir 50.67%. Uz 2007. gadu īpatsvars strauji samazinājās līdz 29.28%, tas vairāk saistās ar ilgtermiņa ieguldījuma palielinājumu. 2008. gadā krājuma īpatsvars palielinājās, sasniedzot 46.49%. Autors uzskata, ka tas ir negatīvi, jo ar šādu līmeni uzņēmumam ir diezgan zema absolūtā likviditāte. Uz 2009. gadu situācija uzlabojās, krājumu īpatsvars samazinājās līdz 35.19%.

Debitoru līmenis visos gados bija līdzīgs, attiecīgi 2006. gadā 12.64%, 2007. gadā 12.34%, 2008. gadā 10.79% un 2009. gadā 12.76%.

2006. gadā un 2007. gadā naudas līdzekļu īpatsvars bija 23.40% un 21.87%, kas nodrošina uzņēmumam labu likviditāti, bet 2008. gadā un 2009. gadā naudas līdzekļu īpatsvars bija 0.90% un 2.95%, kas samazināja absolūto likviditāti un draud uzņēmumam ar likviditātes problēmām.

3.2.2. Bilances pasīva daļas vertikālā analīze

Tabulā (3.8) darba autors analizēs **pašu kapitālu** posteņus.

3.8. tabula

A/s „XX” Bilances pašu kapitāla struktūra no 2006. līdz 2009. gadam, procentos
(izveidoja autors, izmantojot [23])

Rādītājs	Posteņi	2006	2007	2008	2009
1.Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	430	38.65%	35.53%	41.33%	45.48%
2.Akciju (daļu) emisijas uzcenojums.	440	0.00%	0.00%	0.00%	0.00%
5.Rezerves: a) likumā noteiktās rezerves;	460	0.19%	0.17%	0.20%	0.00%
4. REZERVES KOPĀ	500	0.19%	0.17%	0.20%	0.00%
5.Nesadalītā peļņa: a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa;	510	2.20%	3.16%	4.54%	5.86%
b) pārskata gada nesadalītā peļņa.	520	1.24%	0.74%	0.58%	0.18%
1. PAŠU KAPITĀLS (KOPSUMMA)	530	42.27%	39.61%	46.65%	51.52%

Aplūkojot tabulu (3.8.) var secināt: pašu kapitāla īpatsvars bilancē vidēji katru gadu palielinājās, izņemot 2007. gadu, attiecīgi 2006. gadā īpatsvars bija 42.27%. 2007. gadā 39.61%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu samazinājās par 2.66 procentpunktiem. 2008.gadā īpatsvars bija 46.65%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu palielinājās par 7.04 procentpunktiem. 2009. gadā pašu kapitāls īpatsvars bija 51.52%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, palielinājās par 4.87 procentpunktiem. Tādas izmaiņas ir vērtējamas pozitīvi, palielinās maksāspēja, 2009. gadā sasniedzot optimālo līmeni.

Tabulā (3.9.) darba autors analizēs **kreditorus**.

3.9 tabula

A/s „XX” Bilances kreditoru struktūra no 2006. līdz 2009. gadam, procentos
(izveidoja autors, izmantojot [23])

Rādītājs	Posteņi	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6
11.Pārējie kreditori	630	0.00%	0.00%	11.03%	9.81%
Atliktā nodokļa saistības	634	1.01%	3.52%	4.44%	5.42%
I. ILGTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	640	1.01%	3.52%	15.47%	15.24%
3.Aizņēmumi no kredītiestādēm	670	0.00%	0.00%	0.50%	4.38%
5.No pircējiem saņemtie avansi	680	4.78%	8.36%	0.70%	0.69%
6.Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	690	49.56%	44.01%	35.20%	26.99%

3.9. tabulas turpinājums

Rādītājs	Posteņi	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6
10.Nodokļi un sociālās nodrošināšanas maksājumi	730	1.78%	3.44%	0.45%	0.39%
11.Pārējie kreditori	740	0.39%	0.54%	0.77%	0.53%
12.Nākamo periodu ieņēmumi	750	0.20%	0.53%	0.26%	0.27%
II. ĪSTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	780	56.71%	56.87%	37.88%	33.24%
3. KREDITORI (KOPSUMMA)	790	57.73%	60.39%	53.35%	48.48%
PASĪVA BILANCE	800	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Analizējot tabulu (3.9.) var secināt: kreditoru īpatsvars vidēji pa gadiem nav būtiski izmainījies, attiecīgi 2006. gadā īpatsvars bija 57.73%. 2007. gadā 60.39%, salīdzinājuma ar iepriekšējo gadu, palielinājās par 2.66 procentpunktiem. 2008. gadā īpatsvars bija 53.35%, salīdzinot ar 2007. gadu samazinājās par 7.04 procentpunktiem. 2009. gadā kreditoru kopsummā īpatsvars bija 48.48%, salīdzinājuma ar iepriekšējo gadu, samazinājās par 4.87 procentpunktiem. Savukārt īstermiņa saistības īpatsvars ir samazinājies no 56.71% 2006. gadā līdz 33.24% 2009. gadā, kas ir pozitīvi, ja raugās no likviditātes viedokļa.

Bet ilgtermiņa saistību īpatsvars no 2007. gada strauji palielinājās no 9.52% līdz 15.47%. 2009. gadā, tas parāda, ka uzņēmums samazināja īstermiņa saistības, palielinot ilgtermiņa saistības.

3.2.3. Peļņas vai zaudējuma aprēķina vertikālā analīze

3.10. tabula

A/s „XX” peļņas vai zaudējuma aprēķina struktūra 2006. – 2009. gadā, procentos

(izveidoja autors, izmantojot [3])

Rādītājs	Posteņi	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6
1.Neto apgrozījums	10	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%
2.Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	20	-93.89%	-93.90%	-90.10%	-89.92%
3.Bruto peļņa vai zaudējumi (no apgrozījuma)	30	6.11%	6.10%	9.90%	10.08%

Rādītājs	Posteņi	2006	2007	2008	2009
1	2	3	4	5	6
4.Pārdošanas izmaksas	40	-2.67%	-2.31%	-3.75%	-2.90%
5.Administrācijas izmaksas	50	-2.50%	-2.84%	-6.26%	-6.21%
Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	60	0.49%	0.77%	2.44%	1.83%
Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	68	-0.35%	-0.21%	-0.59%	-1.40%
9.Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	90	0.02%	0.00%	0.14%	0.01%
11.Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	110	-0.14%	-0.15%	-1.26%	-0.88%
12.Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	120	0.95%	1.37%	0.61%	0.53%
15.Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	151	0.95%	1.37%	0.61%	0.53%
16.Ieņēmuma nodoklis par pārskata periodu	160	-0.07%	0.00%	-0.07%	-0.06%
17.Pārējie nodokļi	170	-0.05%	-0.02%	-0.03%	-0.04%
18.Atliktais uzņēmuma ienākuma nodoklis	175	-0.08%	-1.05%	-0.19%	-0.32%
19.Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem (tīrie ieņēmumi)	180	0.75%	0.30%	0.32%	0.11%

Aplūkojot tabulu (3.2.) var secināt: pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas īpatsvars vidēji pa gadiem ir samazinājies, attiecīgi 2006. gadā 93.89%, 2007. gadā 93.90%, 2008. gadā 90.10% un 2009. gadā 89.92%, ja salīdzinot 2006. gadu un 2009. gadu samazinājums ir par 3.97 procentpunktiem, kas ir pozitīvs rādītājs, jo palielinās bruto peļņa un uzņēmuma pamatdarbība kļūst efektīvāka.

No 2006. gada līdz 2009. gadam tika palielināts administrācijas izmaksu īpatsvars, attiecīgi no 2.50% uz 6.21%, kas ir negatīvi, jo tiek izniekoti līdzekļi.

Ja salīdzinot 2006. gadu un 2009. gadu saimnieciskiem darbības ieņēmumiem, situācija arī uzlabojusies, attiecīgi 0.49% un 1.83%.

Pārskata periodā peļņas īpatsvars no 2006. gada līdz 2009. gadam vidēji samazinājās, no 0.75% līdz 0.11%. Tas ir negatīvs rādītājs, jo uzņēmuma rentabilitāte krīt, tas ir izskaidrojams ar to, ka patēriņš Latvijā ir samazinājies un uzņēmums ir spiests samazināt cenas.

3.3. Likviditātes rādītāju analīze

Šajā apakšnodaļā darba autors analizēs likviditātes rādītājus, kā arī izvirzīs savus secinājumus.

Kopējās likviditātes koeficients

Kopējās likviditātes koeficientus autors aprēķināja pēc formulas 1.9.

2006. gads = 1.53

2007. gads = 1.11

2008. gads = 1.54

2009. gads = 1.53

Tā kā optimālā robeža kopējās likviditātes koeficientam ir no 1 līdz 2, tad visos gados ir novērojami labi rādītāji. Tikai 2007. gadā rādītājs pietuvojās pie riska robežas. Tas viss norāda, ka uzņēmumam ir rezerves saistību dzēšanai uzņēmuma likvidācijas gadījumā.

Likviditātes starpseguma koeficients

Likviditātes starpseguma koeficientus autors aprēķināja pēc 1.10. formulas.

2006. gads = 0.63

2007. gads = 0.59

2008. gads = 0.30

2009. gads = 0.46

Tā kā optimālā robeža likviditātes starpseguma koeficientam ir no 0.8 līdz 1, tad visos apskatītajos gados ir likviditātes problēmas. Pēc 2008. gada situācija pamazām sāka uzlaboties, bet vēl joprojām likviditātes koeficients ir pārāk zems. Zemais koeficients, galvenokārt, norāda uz īstermiņa saistību pārsvaru pār apgrozāmajiem līdzekļiem.

Absolūtās likviditātes koeficients

Absolūtās likviditātes koeficientus autors aprēķināja pēc 1.11. formulas.

2006. gads = 0.41

2007. gads = 0.38

2008. gads = 0.03

2009. gads = 0.09

2006. gadā un 2007. gadā absolūtās likviditātes koeficienti bija virs optimālajam līmenim, kas ir no 0.20 līdz 0.25. 2008. gadā un 2009. gadā uzņēmums bija ļoti nelikvids. Ja uzņēmumam vistuvākajā laikā neizdosies dzēst īstermiņa kredītus, tad tam būs finansiālas problēmas.

Darba kapitāls

Darba kapitālus autors aprēķināja pēc 1.12. formulas.

2006. gads = 1558156

2007. gads = 374009

2008. gads = 990385

2009. gads = 779924

Visos gados darba kapitāls uzņēmumam bija, jo īstermiņa saistības nepārsniedza apgrozāmos līdzekļus. Tas nozīmē, ka uzņēmums varēja segt visas īstermiņa saistības tikai ar apgrozāmajiem līdzekļiem, tātad uzņēmums pasargāts no tirgus samazināšanās. Bet jāatzīst, ka darba kapitāls pakāpeniski visos gados samazinājās.

Kopumā autors secina, ka uzņēmumam ir likviditātes problēmas. Ir redzams situācijas uzlabošanās 2009. gadā, bet šiem rādītājiem noteikti vajadzētu būt vēl labākiem. Autors uzskata, ka uzņēmumam jāturpina samazināt īstermiņa saistības, kā arī jāsamazina krājumi un debitoru parādi, bet jāpalielina naudas līdzekļi vai citi likvīdi. Pretējā gadījumā ekonomiskās nestabilitātes laikā uzņēmumam var draudēt maksāšanas problēmas. Gan investori, gan piegādātāji redzot, ka uzņēmumam ir problēmas ar likviditāti, var izvēlēties vairs nesadarboties ar šo uzņēmumu.

3.4. Saistību vai maksāspējas rādītāju analīze

Šajā apakšnodaļā darba autors analizēs saistību vai maksāspējas rādītājus, kā arī izvirzīs secinājumus.

Finansiālās atkarības koeficients

Finansiālās atkarības koeficientus autors aprēķināja pēc formulas 1.13.

2006. gads = 0.58

2007. gads = 0.60

2008. gads = 0.53

2009. gads = 0.48

2006. gadā, 2007. gadā un 2008. gadā finansiālās atkarības koeficients pārsniedza 0.5 robežu un uzņēmumam parādījās maksāspējas problēmas, jo lielākā daļa bilances tiek finansēta no aizņemtā kapitāla. 2009. gadā redzam, ka situācija uzlabojās un koeficients samazinājās uz 0.48.

Finansiālās neatkarības koeficients

Finansiālās neatkarības koeficientus autors aprēķināja pēc 1.14. formulas.

2006. gads = 0.42

2007. gads = 0.39

2008. gads = 0.46

2009. gads = 0.51

2006. gadā, 2007. gadā un 2008. gadā finansiālās neatkarības koeficients ir zem 0.5, kas parāda, ka uzņēmumam bija maksātspējas problēmas, jo mazākā daļa no līdzekļiem tiek finansēta no pašu kapitāla. 2009. gadā situācija uzlabojās, finansiālās neatkarības koeficients pārsniedza 0.5 līmeni. 2007. gadā šis koeficients bija viszemākais, attiecīgi 0.39.

Finansiālā līdzsvara koeficients

Finansiālā līdzsvara koeficientus autors aprēķināja pēc 1.15. formulas.

2006. gads = 1.36

2007. gads = 1.52

2008. gads = 1.14

2009. gads = 0.94

2009. gadā finansiālā līdzsvara koeficients ir uz kritiskās robežas. 2006. gadā, 2007. gadā un 2008. gadā koeficients stipri pārsniedza vēlamu maksimālo koeficientu un uzņēmumam parādījās maksātspējas problēmas.

Maksājamo % seguma koeficients

Maksājamo % seguma koeficientus autors aprēķināja pēc 1.16. formulas.

2006. gads = 2.26

2007. gads = 3.94

2008. gads = 1.84

2009. gads = 1.60

Pagaidām visos gados ir redzams, ka uzņēmumam nebija problēmas samaksāt procenta maksājumus no peļņas, jo, ka mēs redzam visos gados koeficients ir lielāks par 1. Kaut arī koeficients ir lielāks par 1, tomēr tas nesasniedza koeficientu 3, tas signalizē, ka lielāku saistību slogu nedrīkst uzņemt. Bet 2007. gadā uzņēmums sasniedza vēlamu koeficienta līmeni, kas ir 3.94.

Ilgtermiņa kapitāla īpatsvars.

Ilgtermiņa kapitāla īpatsvara rādītājus autors aprēķināja pēc 1.17. formulas

2006. gads = 0.43

2007. gads = 0.43

2008. gads = 0.62

2009. gads = 0.67

Visos gados bija neievērota optimālā robeža, kas ir no 0.75 līdz 0.90. Bet jāatzīmē, ka ir redzams pieaugums pa gadiem sākot no 0.43 2006. gadā, īpatsvars palielinājās uz 0.67 2009. gadā.

Maksātspēja a/s „XX” pasliktinājās. Ja uzņēmums grib saglabāt maksātspēju krīzes laikā, tad viņam tālāk vajag mazināt saistību slogu, ko arī viņi darīja. Lai uzlabotu doto situāciju ar maksātspējas rādītājiem, uzņēmumam jāpalielina pašu kapitāls un jāatmaksā daļa saistību līdz maksātspējas rādītāji sasniedz optimālos rādītājus. Bet vajag atzīt, ja arī uzņēmums gribēs palielināt saistību slogu, tad iespējas ir diezgan mazas, jo maksātspējas rādītājus izmanto arī kreditori, kuri novērtē vai uzņēmumam nav kādas maksātspējas problēmas, jo bankrota gadījumā uzņēmums, kura saistības pārsniedz pašu kapitālu, nebūs spējīgs atmaksāt visiem kreditoriem parādus.

3.5 Aprites jeb aktivitātes rādītāju analīze

Šajā apakšnodaļā darba autors analizēs aprites jeb aktivitātes rādītājus.

Visu aktīvu aprites koeficients

Visu aktīvu aprites koeficientus autors aprēķināja pēc 1.18. formulas

2006. gads = 1.65

2007. gads = 2.46

2008. gads = 1.83

2009. gads = 1.67

Aktīvu aprite uzņēmumam ir zem vidējā, īpaši 2009. gadā un 2006. gadā aprite ir stipri kritusies. 2007. gadā aprites koeficients pietuvojas pie optimāla līmeni, tad ir redzams, ka šī aprite ir nokritusies līdz 2009. gadam, kas parāda to ka aktīvu daudzums neatbilst apgrozījumiem.

Krājumu aprites koeficients

Krājumu aprites koeficientus autors aprēķināja pēc 1.19. formulas

2006. gads = 3.26

2007. gads = 8.43

2008. gads = 3.94

2009. gads = 4.75

Krājumu aprite uzņēmumam ir diezgan augsta, bet tā no 2007. gada ir kritusi diezgan ātri un 2009. gadā jau uz pusi zemāks aprites koeficients. Ja šī tendence saglabāsies arī 2010. gadā,

tad uzņēmumam ir krājumu aprites problēmas, tad ir jāsamazina krājumi, vai jāpalielina apgrozījums.

Debitoru parādu aprites koeficients

Debitoru parādu aprites koeficientus autors aprēķināja pēc 1.20. formulas.

2006. gads = 13.08

2007. gads = 19.99

2008. gads = 16.99

2009. gads = 13.10

Debitoru parādu aprites koeficientu samazinājums ir redzams no 2007. gada, tāpat kā krājuma aprites koeficients. Ja šī tendence saglabājas, tad ir reāli draudi, ka debitoru aprite samazinās zem kreditoru aprites, tad būs grūtības samaksāt piegādātājiem un kreditoriem. Lai kaut kā samazinot debitorus, var ievest atlaižu sistēmu.

Kreditoru aprites koeficients

Kreditoru aprites koeficientus autors aprēķināja pēc 1.21. formulas.

2006. gads = 2.69

2007. gads = 3.83

2008. gads = 3.09

2009. gads = 3.10

No 2007.gada līdz 2009. gadam samazinājās arī kreditoru aprites koeficienti.

Pamatlīdzekļu aprites koeficients

Pamatlīdzekļu aprites koeficientus autors aprēķināja pēc 1.22 formulas.

2006. gads = 12.43

2007. gads = 6.76

2008. gads = 4.39

2009. gads = 3.40

Tāpat kā pārējām apritēm arī pamatlīdzekļu aprites koeficienti ir strauji nokritušie pēdējos trīs gados. Rādītāju kritums tomēr norāda uz zināmām problēmām uzņēmumā, kam par iemeslu bija pēdējo gadu neto apgrozījuma kritums un aktīvu samazināšanās.

Ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficients

Ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficientus autors aprēķināja pēc 1.23 formulas

2006. gads = 12.43

2007. gads = 6.76

2008. gads = 4.39

2009. gads = 3.40

Arī ilgtermiņa ieguldījumu aprite ir nokritisies pēdējos gados, izmaiņas ir līdzīgas ar pamatlīdzekļu apriti, kas ir likumsakarīgi, jo pamatlīdzekļiem bija pats lielākais īpatsvars bilancē. Lai uzlabotu ilgtermiņa ieguldījumu apriti ir jāpalielina apgrozījums vai jālikvidē daļu no pamatlīdzekļiem, lai apmaksātu saistības.

Kopumā visiem aprites rādītājiem ir viena un tā pati tendence – strauji samazināties pēdējo 3 gadu laikā, tas ir galvenokārt no neto apgrozījuma samazinājuma, tāpēc aktīvi kļuva mazāk efektīvi. Uzņēmuma vadībai ir jādomā, kā krīzes laikā palielināt savu apgrozījumu.

3.6. Rentabilitātes rādītāju analīze

Šajā apakšnodaļā darba autors analizēs rentabilitātes rādītājus, kā arī izvirzīs secinājumus.

Realizācijas rentabilitāte

Realizācijas rentabilitātes rādītājus autors aprēķināja pēc 1.24. formulas

2006. gads = 0.75%

2007. gads = 0.30%

2008. gads = 0.32%

2009. gads = 0.11%

Realizācijas rentabilitātes rādītāji analizētajos gados bija ļoti dažādi. Viszemākā bija 2009. gadā un visaugstākā 2006. gadā, šis augstais rentabilitātes līmenis saistīts ar ļoti lieliem pārējiem uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumiem un lielo bruto peļņu.

Operatīvās darbības rentabilitāte

Operatīvās darbības rentabilitātes rādītājus autors aprēķināja pēc 1.25. formulas.

2006. gads = 0.14%

2007. gads = 0.15%

2008. gads = 1.26%

2009. gads = 0.88%

Salīdzinājumā ar realizācijas rentabilitāti, operatīvās darbības rentabilitāte pēdēja pētāmajā gadā bija diezgan augsta. 2008. gadā rentabilitāte bija visaugstākā pateicoties pārējiem uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumiem.

Bruto peļņas rentabilitātes

Bruto peļņas rentabilitātes rādītājus autors aprēķināja pēc 1.26. formulas.

2006. gads = 6.11%

2007. gads = 6.10%

2008. gads = 9.90%

2009. gads = 10.08%

Salīdzinot bruto peļņas rentabilitātes rādītājus pa analizētajiem gadiem, autors secina, ka uzņēmuma rentabilitāte no pamatdarbības pa šiem gadiem vidēji ir tikai cēlusies, kas ir ļoti pozitīvs rādītājs, jo bruto peļņa ir nozīmīgākais peļņas starprezultāta rādītājs, jo tas parāda, vai uzņēmums ir spējīgs pelnīt no savas pamatdarbības, neskaitot pārējos ieņēmumus un izdevumus.

Aktīvu rentabilitāte

Aktīvu rentabilitāte rādītājus autors aprēķināja pēc 1.27. formulas.

2006. gads = 1.24%

2007. gads = 0.74%

2008. gads = 0.58%

2009. gads = 0.18%

Aktīvu rentabilitātes rādītāji analizētajos gados bija dažādi. Visaugstākais aktīvu rentabilitātes līmenis bija 2006. gadā, bet viszemākais 2009. gadā. 2009. gadā aktīvu rentabilitāte bija diezgan zema, lielākoties tāpēc, ka samazinājās apgrozījums.

Kopkapitāla rentabilitāte

Kopkapitāla rentabilitātes rādītājus autors aprēķināja pēc 1.28. formulas.

2006. gads = 2.49%

2007. gads = 1.89%

2008. gads = 1.92%

2009. gads = 1.65%

Kopkapitāla rentabilitātes rādītāji ir līdzīgi. Tātad 2009. gadā kopkapitāla rentabilitāte palika apmēram tādā pašā līmenī kā 2007. gadā, kas parāda, ka uzņēmums stabili var pelnīt.

Pašu kapitāla rentabilitāte

Pašu kapitāla rentabilitātes rādītājus autors aprēķināja pēc 1.29., 1.30. un 1.31. formulām

2006. gads = 2.94%

2007. gads = 1.87%

2008. gads = 1.25%

2009. gads = 0.35%

Kā mēs redzam pašu kapitāla rentabilitāte visos gados pakāpeniski samazinājās no 2.94% uz 0.35%. Pēc Du pont formulas redzams, ka 2009. gadā pašu kapitāla rentabilitātes zemais līmenis vairāk ietekmējās no zemā aktīvu aprites koeficienta.

Šajā nodaļā autors veica finanšu darbības analīzi a/s „XX”. Autors secināja, ka uzņēmumam ir likviditātes un maksāspējas problēmas, ja likviditātei rādītāji pasliktinājās, tad maksāspējai tikai uzlabojās. Lai no tā izbēgtu, uzņēmumam ir jāsamazina aizņemtā kapitāla īpatsvars, kā arī jāpalielina likvīdi, kā arī stingrāk jāsāk kontrolēt savi debitori, kuru īpatsvars palielinājās pēdējos gados.

Kā viens no draudiem ir arī kapitāla aprites samazinājums. Tas galvenokārt ir tādēļ, ka pēdējos gados neto apgrozījumi ir sarukuši, bet kapitāls tikai palielinājies.

Pēc bruto peļņas rentabilitātes autors secina, ka uzņēmums ir labi pelnošs no savas pamatdarbības, bet tam ir pārlietu daudz izmaksas, kas samazina neto peļņu, piemēram, administrācijas izmaksas. Ja uzņēmums optimizēs savus finanšu rādītājus, tad arī realizācijas rentabilitāte paaugstināsies. Krīzes laiks nav piemērots, lai veiktu ilgtermiņa ieguldījumus, samazinot sev peļņu un destabilizējot uzņēmuma finanšu stāvokli.

3.7. Bankrota varbūtības noteikšana

Attīstoties uzņēmējdarbībai akcionāri un potenciālie investori pieprasīja metodes, lai varētu prognozēt ienesīgumu un uzņēmējdarbības risku. Kredītiestādes pieprasīja riska novērtēšanas metodes potenciālā aizņēmēja novērtēšanai. Lielie investori izvairījās investēt uzņēmumos, kuri bija tuvu bankrotam. Statistikas dati liecina, ka uzņēmuma bankrots ir dabīga parādība brīvā tirgus sistēmā. Prognozēs izstrādājums un uzņēmuma novērtēšana, dod iespēju uzziņāt izmaiņu perspektīvas uzņēmumam finansiālā stāvoklī un atbildēt uz svarīgu jautājumu: kas sagaida uzņēmumu tuvākajā nākotnē - finansiālā stāvokļa nostiprināšanās vai bankrota varbūtība.

Bankrota prognozēšanas modeļus daudzveidīgās situācijās šobrīd izmanto dažādas ieinteresētas juridiskās un fiziskās personas, kuras uzskata, ka modeļi sniegs papildu pārlicību par uzņēmuma finansiālo stāvokli un maksāspēju tuvākajā nākotnē. Populārākie bankrota prognozēšanas modeļu izmantošanas varianti [14,111]:

- finanšu institūcijas un piegādātāji iekļauj dažādus modeļus uzņēmuma maksāspējas analīzē;
- uzņēmumu vadība izmanto modeļus iekšējā audita ietvaros, lai prognozētu un izvairītos no bīstamām finansiālām situācijām nākotnē;
- investori ar modeļu palīdzību novērtē un atlasa tos uzņēmumus, kuros nebūtu vēlams investēt, tādējādi izvairoties no neveiksmīgiem ieguldījumiem;

- neatkarīgie auditori, veicot auditu, izmanto bankrota prognozēšanas modeļus, lai pieņemtu lēmumu par darbības turpināšanas principu un iegūtu nepieciešamos audita pierādījumus. Viens no pierādījumiem, uz kura pamatoti vispāratzītie grāmatvedības uzskaites principi, ir pieņēmums par uzņēmuma spēju turpināt darbību pārredzamā nākotnē – vismaz vienu gadu pēc bilances datuma. Standarta pozitīvajā ziņojumā auditori norāda, ka uzņēmuma finanšu pārskati ir sagatavoti saskaņā ar vispāratzītajiem grāmatvedības uzskaites principiem, kas vienlaikus nozīmē arī to, ka, pēc auditora domām, uzņēmums darbosies un būs maksātspējīgs vismaz 12 mēnešus, skaitot no bilances datuma.

Zinātniskās un ekonomiskās literatūras pētījumi liecina, ka daudzi zinātnieki veikuši pētījumus par maksātspējas un bankrota prognozēšanu, izmantojot finanšu koeficientus dažādās kombinācijās un izstrādājot lineāru funkciju – prognozēšanas indeksu bankrota varbūtības pakāpes noteikšanai [14,112].

A/s „XX” bankrota varbūtību bakalaura darba autors veica par pamatu izmantojot Eitana Altmana modeļu.

E.Altmana metodes

E.Altmans paplašināja Valjama Bīvera pētījumus un izstrādāja iespējamā bankrota prognozēšanas modeli, izmantojot finanšu koeficientus dažādās kombinācijās un vienu no statistikas metodēm – saliktās diskriminanta analīzes metodi (MDA). E.Altmans bija pirmais zinātnieks, kurš izstrādāja bankrota prognozēšanas modeli uzņēmumiem, izmantojot šo salikto diskriminanta analīzi [14,114].

E.Altmana Z modelis tiek aprēķināts izmantojot piecus rādītājus, katram no tiem ir noteikta vērtība, kuru nosaka izmantojot statistikas metodes.

Dotais Z modelis izskatās sekojoši [14,117]:

$$Z = 1.2 X1 + 1.4 X2 + 3.3 X3 + 0.6 X4 + 1.0 X5 \quad (1.32)$$

kur Z – bankrotēs prognozēšanas indekss;

X1 - darba kapitāls / aktīvi;

X2 - nesadalītā peļņa / aktīvi;

X3 - peļņa pirms % un nodokļiem / aktīvi;

X4 - pašu kapitāls / aizņemtais kapitāls

Bankrota varbūtība izmantojot E.Altmana Z modeli

(izveidoja autors, izmantojot [14,117;23])

$Z = 1.2 X1 + 1.4 X2 + 3.3 X3 + 0.6 X4 + 1.0 X5$	2006	2007	2008	2009
X1 - darba kapitāls / aktīvi	0.2999	0.27571	0.32071	0.3529
X2 - nesadalīta peļņa / aktīvi	0.03439	0.03904	0.05124	0.0604
X3 - peļņa pirms % un nodokļiem / aktīvi	0.01578	0.03375	0.0112	0.00887
X4 - pašu kapitāls / aizņemtais kapitāls	0.73232	0.65582	0.87455	1.06264
Z=	1.19242	1.1527	1.36808	1.59994

Aprēķinu rezultāti, izmantojot E.Altmana modeli maziem uzņēmumiem, parāda, ka rādītājam Z var būt sekojošas nozīmes:

Ja Z vērtība < 1.10 – varbūtība ļoti augsta;

Ja Z vērtība no 1.10 līdz 2.60 – pastāv bankrota iespējamība;

Ja Z vērtība > 2.60 – varbūtība ļoti zema.

Analizējot tabulu 3.11. mēs redzam, ka bankrota varbūtība pastāvēja visos gados, bet 2009. gadā indekss tuvinājās pie optimālas robežas.

Springate modelis

Nākamais ir Kanādas zinātnieku izstrādātais bankrota prognozēšanas modelis G. Springeita (Gordon Springate) vadībā. Pētījumam finanšu koeficienti bija izvēlēti atbilstoši Kanādas uzņēmējdarbības un grāmatvedības uzskaites specifikai [14,144].

G. Springeita bankrota prognozēšanas modelis tika izstrādāts pēc E.Altmana MDA metodikas. Modeļa izstrādei G.Springeits izmantoja pavisam dažādus finanšu koeficientus, kuri tika sadalīti piecās grupās. Vislielākā uzmanība tika pievērsta uzņēmumu rentabilitātes un aktivitātes novērtēšanai. Analīzes rezultātā no 19 dažādiem finanšu koeficientiem prognozēšanas Z modelim tika izstrādāts pirmais variants ar pieciem finanšu koeficientiem un prognozēšanas indeksa kritiskā vērtība bija noteikta 1,07. Bet, aprēķinot bankrota prognozi, atklājās problēma, ka tiem uzņēmumiem, kuriem ir zaudējumi pirms nodokļiem, Z funkcija korelācijas indeksa un finanšu koeficienta reizinājums (-3.30V5) uzrāda pozitīvu vērtību, un rezultātā, aprēķinātā Z indeksa vērtība ir lielāka bankrotējušām firmām, kurām ir zaudējumi pirms nodokļiem. Lai novērstu šo modeļa trūkumu, zinātnieku grupa, turpinot pētījumus par optimālā modeļa izstrādi, pētīja iespēju izslēgt koeficientu V5 no Z funkcijas. Pētījuma rezultātā tika izstrādāts bankrota prognozēšanas modelis ar četriem dažādiem finanšu koeficientiem, kura kritiskā vērtība ir 0.862 [14,147]:

$$Z=1.03A + 3.07B + 0.66C + 0.4D \quad (1.33)$$

- kur Z – prognozēšanas indekss;
 A – darba kapitāls / aktīvu kopsumma;
 B – peļņa pirms nodokļiem un procentu maksājumiem / aktīvu kopsumma
 C – peļņa pirms nodokļiem / īstermiņa saistības;
 D – neto apgrozījums / aktīvu kopsumma.

3.12.tabula

Bankrota varbūtības indekss pēc G.Springeita modeļa
 (izveidoja autors, izmantojot [14,147;23])

$Z=1.03A + 3.07B + 0.66C + 0.4D$	2006	2007	2008	2009
A - darba kapitāls / aktīvi	0.17664	0.20385	0.06618	0.2999
B - peļņa pirms % un nodokļiem / aktīvi	0.01578	0.03375	0.0112	0.00887
C - peļņa pirms nodokļiem / īstermiņa saistības	0.02782	0.05934	0.02956	0.02667
D - neto apgrozījums / aktīvi	1.65374	2.46852	1.83319	1.67258
Z=	0.91025	1.34014	0.85532	1.02276

Aprēķinu rezultāti, izmantojot G.Springeita modeli, parāda, ka rādītajam Z vajag būt lielākam par 0.862, ja $Z < 0.862$ tad uzņēmumam ir liela bankrota varbūtība. Kas attiecās uz a/s „XX”, 2008. gadā pastāvēja liela bankrota varbūtība, parējos gados indekss bija optimāla robeža.

Marka Zmijevska modelis

M.Zmijevska bankrota modeļa izstrādes metodoloģija pamatojas uz vairāku zinātnieku darbu pētījumiem, rūpīgi analizējot un novērtējot kritērijus, kurus izmantot modeļa izstrādē. Par pētījuma objektiem bija izvēlēti 40 bankrotējušu un 800 veiksmīgas darbības uzņēmumu finanšu pārskati [14,136].

M.Zmijevska modelī ir iekļauts viens pastāvīgais absolūtais lielums (-4.3) un trīs finanšu rādītāji – aktīvu rentabilitāte, maksātspēja, kopējā likviditāte, un tā aprēķina formula ir šāda [14,136]:

$$X= -4.3 -4.5X_1 + 5.7X_2 - 0.004X_3 \quad (1.34.)$$

- kur X – bankrota varbūtības indekss;
 X_1 – neto peļņa / aktīvi;
 X_2 – saistības / aktīvi;
 X_3 – apgrozāmie līdzekļi / īstermiņa saistības.

Bankrota varbūtības indekss pēc M.Zmijevksa modeļa
(izveidoja autors, izmantojot [14,136;23])

$X = -4.3 - 4.5X_1 + 5.7X_2 - 0.004X_3$	2006	2007	2008	2009
X1 - neto peļņa / aktīvi	0.01244	0.00743	0.00583	0.00182
X2 - saistības / aktīvi	0.57726	0.60393	0.53346	0.48481
X3 - apgrozāmie līdzekļi / īstermiņa saistības	1.5288	1.11636	1.5382	1.53135
X=	-1.0717	-0.8955	-1.2916	-1.5509

Analizējot tabulu 3.13. var secināt: pēc M.Zmijevksa modeļa a/s „XX” bankrota varbūtība ir ļoti zema, jo $X < 0$. Kā apgalvo Ruta Šneidere M.Zmijevksa izstrādātam modelim ir viens trūkums. Šim modelim nav izstrādāta prognozēšanas indeksa paplašināta novērtēšanas skala, ir tikai viena kritiska vērtība, un tas apgrūtina bankrota draudu pakāpes novērtēšanu.

Voldemāra Šorina un Irinas Voronovas Z2L modelis

Ruta Šneidere norāda, ka Latvijā bankrota prognozēšanas modeļu adaptācijas prakse ir samērā neliela. Atsevišķās zinātnisko darbu publikācijās visbiežāk pieminētais ir E.Altmana Z oriģinālais bankrota prognozēšanas modelis 1968. gadā. Vienu no pētījumiem šajā jomā veikuši Rīgas Tehniskās universitātes zinātnieki R.Šorins un I.Voronova, kuri uzskata, ka Latvijas apstākļos E.Altamana bankrota prognozēšanas modelis nav izmantojams. Pamatojums minētam apgalvojumam ir [14,165]:

- finansiālo koeficientu aprēķina neatbilstība (ASV un Latvijas finansiālo pārskatu atšķirību dēļ);
- diskriminanto koeficientu svara atšķirības (finansiālās ekonomiskās attīstības atšķirību dēļ ASV un Latvijā)

Neskatoties uz E.Altmana Z modelim veltīto kritiku, R.Šorins un I.Voronova izstrādājuši bankrota prognozēšanas modeli Latvijas uzņēmumiem, pamatojoties uz finanšu pārskatu informācijas par 23 dažādu nozaru uzņēmumiem un izmantojot daudzfaktoru diskriminanta analīzes metodi. Modelis, kas ietver piecus E.Altmana Z modelim analogiskos rādītājus ir [14,166]:

$$Z2L = -2.4 + 2.5X_1 + 3.5X_2 + 4.4X_3 + 0.45X_4 + 0.7X_5 \quad (1.35.)$$

kur Z2L – Z-kritērijs (Latvijas koriģētais „nulles” modelis);

- X1 – tīrais apgrozāmais kapitāls / aktīvi;
 X2 – nesadalīta peļņa / aktīvi;
 X3 – peļņa pirms nodokļiem / aktīvi;
 X4 – pašu kapitāls / kopējais parāds;
 X5 – neto apgrozījums / aktīvi.

3.14. tabula

Bankrota varbūtības indekss pēc R.Šorina un I.Voronovas Z2L modeli

(izveidoja autors izmantojot [14,166;23])

$Z2L = -2.4 + 2.5X1 + 3.5X2 + 4.4X3 + 0.45X4 + 0.7X5$	2006.g.	2007.g.	2008.g.	2009.g.
X1 - tīrais apgrozāmais kapitāls / aktīvi	1.65374	2.46852	1.83319	1.67258
X2 - nesadalīta peļņa / aktīvi	0.03439	0.03904	0.05124	0.0604
X3 - peļņa pirms nodokļiem / aktīvi	0.01578	0.03375	0.0112	0.00887
X4 - pašu kapitāls / kopējais parāds	0.73232	0.65582	0.87455	1.06265
X5 - neto apgrozījums / aktīvi	1.65374	2.46852	1.83319	1.67258
Z2I =	3.4113	6.07953	4.08837	3.68087

Aprēķinu rezultāti, izmantojot R.Šorina un I.Voronovas Z2L modeli, parāda, ka rādītājam Z2L var būt sekojošas nozīmes [14,166]:

Ja Z2L vērtība < 0 , tad uzņēmumam draud liela bankrota varbūtība;

Ja Z2L vērtība > 0 , tad uzņēmumam bankrots nedraud.

Tātad var viennozīmīgi pateikt, ka a/s „XX” bankrots nedraud, jo visos gados indekss bija lielāks nekā 0.

Bakalaura darba autora veiktā analīze par bankrota prognozēšanas varbūtību a/s „XX” ļauj secināt:

- Pēc E.Altmana modeļa, uzņēmumam visos gados pastāvēja bankrota varbūtība, kas ir negatīvi;
- Pēc G.Springeita modeļa, uzņēmumam pastāv bankrota varbūtība visos gados, bet pakāpeniski šis rādītājs uzlabojās;
- Pēc M.Zmijevska modeļa, uzņēmumam nepastāv nekādas problēmas ar bankrota varbūtību, visos gados indekss ir optimālajā robežā;
- Aprēķinot bankrota varbūtību pēc R.Šorina un I.Voronovas metodes, var konstatēt, ka uzņēmumam visos gados, rādītāji ir optimālajā robežā.

Var noteikti pateikt, ka pastāv liela modeļu daudzveidība. Modeļi atšķiras ar izmantotiem finanšu rādītājiem, iekļauto finanšu koeficientu skaitu un aprēķinātā prognozes indeksa novērtēšanas kritērijiem. Tāpēc aktuālais jautājums, kuri no autora izpētītajiem modeļiem būtu piemērojami Latvijas uzņēmumu finanšu pārskatu analīzē. Neskatoties uz to, ka pēc dažām metodēm a/s „XX” ir bankrota varbūtība, autors pieņem R.Šorina un I.Voronova metodi, un uzskata, ka uzņēmumam nepastāv bankrota varbūtība.

Nākošā bakalaura darba nodaļā darba autors apskatīs a/s ”XX” nākotnes perspektīvas, kur autors piedāvās finanšu stāvokļa uzlabošanas pasākumus.

4. A/s “XX” NĀKOTNES PERSPEKTĪVAS

Kaut arī a/s „XX” vadība apgalvo, ka notiek nepārtraukta attīstība, autors novēroja, ka a/s „XX” pēdējos gados ir ievērojamas problēmas ar absolūto likviditāti, kapitāla aprīti un realizācijas rentabilitāti.

Tā kā darbā veiktā ārējā finanšu analīze balstās tikai uz publiskajiem finanšu pārskatiem, kurā tiek izmantota ierobežota informācija, kas nesniedz vispusīgu ieskatu par uzņēmuma darbību, autora piedāvātie finanšu stāvokļa uzlabošanas pasākumi var arī nebūt pilnīgi objektīvi un ir tikai vēlam.

Autors šajā nodaļā piedāvās a/s „XX” nākotnes bilanci un peļņas vai zaudējuma aprēķinu, kas balstās uz 2009. gadā finanšu pārskatu datiem, un kurā tiks parādīts, kā var uzlabot finanšu stāvokli.

A/s „XX” likviditātes optimizēšanas perspektīvas

Lai uzlabotu likviditāti, uzņēmums nedrīkst palielināt īstermiņa saistības un jāpalielina naudas līdzekļus līdz 500 000 LVL (4.1.tab).

Pie dotajām izmaiņām likviditāte krietni uzlabojas. Absolūtās likviditātes koeficients tagad ir 0.34, bet likviditātes starpseguma koeficients tagad ir 0.71, kas ir tikai mazliet zem optimāla līmeņa. Šādu likviditāti var jau uzskatīt apmierinošu.

4.1. tabula

A/s „XX” vēlamie apgrozāmie līdzekļi, LVL

(tabulu izstrādāja autors, izmantojot [23])

Radītaji	Posteņi	Summa
3.Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	230	1551821
5.Avansa maksājumi par precēm	250	2083
I. KRĀJUMI KOPĀ	270	1553904
1.Pircēju un pasūtītāju parādi	280	297374
4.Citi debitori	310	218889
5.Neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā	320	27960
6.Īstermiņa aizdevumi uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai	330	0
7.Nākamo periodu izmaksas	340	19232
III. DEBITORI KOPĀ	350	563455
V. NAUDA (KOPĀ)	400	500000
2. APGROZĀMIE LĪDZEKĻI (KOPSUMMA)	410	2617359

A/s „XX” vēlamie bilances īstermiņa kreditori

(tabulu izstrādāja autors, izmantojot [1])

Radītaji	Posteņi	Summa
3.Aizņēmumi no kredītiestādēm	670	193498
5.No pircējiem saņemtie avansi	680	30351
6.Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	690	1191715
10.Nodokļi un sociālās nodrošināšanas maksājumi	730	17071
11.Pārējie kreditori	740	23482
12.Nākamo periodu ieņēmumi	750	11704
II. ĪSTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	780	1467821

A/s „XX” maksāspējas uzlabošanas perspektīvas

Kaut arī uzņēmumam maksāspēja ir uzlabojusies, tā joprojām atrodas uz robežas, tāpēc lai uzlabotu situāciju uzņēmumam pakāpeniski ir jāsamazina kredītsaistības un nedrīkst uzņemties jaunas.

Tabulā 4.4 ir parādīts, ka uzņēmums nākotnes ilgtermiņa saistības samazina līdz 570325 LVL. Tas būtiski uzlabo maksāspējas rādītājus. Finansiālas atkarības koeficients uz nākotnes gadu ir 0.47, finansiālas neatkarības koeficients uz 2010. gadu ir 0.53, maksājamo procentu seguma koeficients ir 3.53. Redzams radītāji krietni uzlabojas un saglabājot šo uzlabošanās tendenci uzņēmumam nedraud maksāspējas problēmas.

A/s „XX” vēlamais nākotnes bilances pašu kapitāls

(tabulu izstrādāja autors, izmantojot [23])

Radītaji	Posteņi	Summa
1.Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	430	2007870
2.Akciju (daļu) emisijas uzcenojums.	440	152
5.Rezerves: a) likumā noteiktās rezerves;	460	0
4. REZERVES KOPĀ	500	0
5.Nesadalītā peļņa: a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa;	510	258635
b) pārskata gada nesadalītā peļņa.	520	8043
1. PAŠU KAPITĀLS (KOPSUMMA)	530	2274700

A/s „XX” vēlamie nākotnes bilances ilgtermiņa kreditori
(tabulu izstrādāja autors, izmantojot [23])

Radītaji	Posteņi	Summa
11.Pārējie kreditori	630	330873
Atliktā nodokļa saistības	634	239452
I. ILGTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	640	570325
3.Aizņēmumi no kredītiestādēm	670	193498
5.No pircējiem saņemtie avansi	680	30351
6.Parādi piegādātājiem un darbuzņēmējiem	690	1191715
10.Nodokļi un sociālās nodrošināšanas maksājumi	730	17071
11.Pārējie kreditori	740	23482
12.Nākamo periodu ieņēmumi	750	11704
II. ĪSTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	780	1467821
3. KREDITORI (KOPSUMMA)	790	2038146
PASĪVA BILANCE	800	4312846

A/s „XX” rentabilitātes uzlabošanas perspektīvas

Lai uzņēmums varētu uzlabot rentabilitāti, tam ir jāoptimizē visi savi izdevumi. 2009. gads beidzas ar deflāciju un algu samazinājumu, tātad uzņēmumam ir iespēja samazināt savus izdevumus gan uz izejvielām, gan uz darbaspēka.

Tabulā 4.5 ir prognozēts, ka neto apgrozījums ar ražošanas izmaksām palielinās par, apmēram, 10%, kā arī saimniecisko darbības izmaksas samazinājām līdz 2008. gadā līmenim. Šādas izmaiņas ir aptuvenas un iespējamās nākotnē, bet tas nenozīmē, ka tās ir optimālas un lielākas nevar būt. Lielāks ieņēmumu palielinājums un izdevumu samazinājums ir vēlams.

Pēc izmaiņām realizācijas rentabilitāte, kura bija diezgan zema 2009. gadā palielinājās no 0.11% uz 1.64%. Operatīvā rentabilitāte palielinājās no 1.41% uz 2.82%. Aktīvu rentabilitāte palielinājās no 0,18% uz 2.78%. Kopkapitāla rentabilitāte palielinājās no 1.65% uz 4.59%.

Kā var redzēt rentabilitāte ir krietni uzlabojusies. Ja uzņēmumam izdotos palielināt apgrozījumu un paralēli optimizēt savus izdevumus, tad ir iespēja, kā šajā piemērā, krietni uzlabot rentabilitātes rādītājus.

A/s „XX” vēlamais nākotnes peļņas vai zaudējuma aprēķins
(tabulu izstrādāja autors, izmantojot [23])

Radītāji	Posteņi	Summa
1. Neto apgrozījums	10	8123456
2. Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	20	-7304956
3. Bruto peļņa vai zaudējumi (no apgrozījuma)	30	818500.1
4. Pārdošanas izmaksas	40	-214056
5. Administrācijas izmaksas	50	-458811
Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	60	135046
Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	68	-52764
9. Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	90	1077
11. Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	110	-64745
12. Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	120	164247.1
15. Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	151	164247.1
16. Ieņēmuma nodoklis par pārskata periodu	160	-4506
17. Pārējie nodokļi	170	-2974
18. Atliktais uzņēmuma ienākuma nodoklis	175	-23630
19. Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem (tīrie ieņēmumi)	180	133137.1

A/s „XX” aprites uzlabošanas perspektīvas

Galvenā uzņēmuma problēma ir neto apgrozījuma kritums, kas ir saistīts ar krīzes laika mazo pieprasījumu.

Tā kā uz vēlamo nākotnes finanšu pārskatu autors palielināja neto apgrozījumu uz 10%, tad visiem aprites radītājiem arī jāpieaug par 10%, vēlamo nākotnes aprites koeficientu izmaiņas salīdzinājuma ar 2009. gadu var redzēt 4.6 tabulā. Kaut arī šīs izmaiņas ir ap 10%, tas vienalga ieskicē pozitīvās pārmaiņas, kas var notikt ar uzņēmumu, parādot, ka aprites rādītāji virzās uz optimālo līmeņi.

A/s „XX” aprites koeficienti par 2009. un vēlamo nākotnes gadiem
(tabulu izstrādāja autors, izmantojot [1])

Koeficienti	2009.gads	Nākamie gadi
Visu aktīvu aprites koeficients	1.67	1.70
Krājumu aprites koeficients	4.75	5.22
Debitoru parādu aprites koeficients	13.10	14.41
Kreditoru aprites koeficients	3.10	3.58
Pamatlīdzekļu aprites koeficients	3.40	3.74
Ilgtermiņa ieguldījumu aprites koeficients	3.40	3.74

Šajā nodaļā autors piedāvāja savus priekšlikumus, kā var uzlabot finanšu stāvokli a/s „XX”. Galvenie piedāvājumi:

- Samazināt ilgtermiņa saistības;
- Palielināt likvīdus apgrozāmos līdzekļus, tādā veidā uzlabojot likviditāti un maksāspēju;
- Kā arī palielināt neto apgrozījumu un līdz ar to bruto peļņu;
- Samazināt izdevumus, tādā veidā palielināt neto peļņu un rentabilitāti, kā arī uzlabojot aprites radītājus.

SECINĀJUMI UN PRIEKŠLIKUMI

1. Finanšu analīze ietver sevī finanšu stāvokļa novērtēšanu un uzņēmuma darbības efektivitātes metodes, kas balstītas uz finanšu atskaites rādītājiem. Var atzīmēt, ka regulāra uzņēmuma finansiālā stāvokļa kontrole ļauj ieraudzīt un atpazīt negatīvos procesus uzņēmuma darbībā, un skatoties uz situāciju, ātri un operatīvi pieņemt lēmumus, kuri izlabotu doto situāciju.
2. Finanšu analīze iedalās ārējā finanšu analīzē un iekšējā finanšu analīzē. Finanšu analīze, kas balstās tikai uz publiskajiem grāmatvedības pārskatiem, ir ārējā analīze, t.i., analīze, kas tiek veikta ārpus uzņēmuma. Veicot uzņēmuma iekšējo finanšu analīzi, bez finanšu pārskatiem tiek izmantota plašāka papildus informācija, piemēram, par ražošanas tehnisko sagatavošanu, izmaksām un normatīviem, krājumu stāvokli, debitoru un kreditoru parādiem.
3. Veicot finanšu analīzi var izmantot četras galvenās metodes: horizontālo analīzi, vertikālo analīzi, trendu analīzi un finanšu radītāju analīzi.
4. A/s „XX” ir viena no vadošajām Latvijas informācijas tehnoloģiju uzņēmumiem ar 17 gadu darbības pieredzi, 8,9 miljonu latu apgrozījumu un vairāk kā 80 pieredzējušiem un profesionāliem darbiniekiem.
5. Informācijas tehnoloģijas sfēra pārdzīvo krīzi, kas saistīta ar pieprasījumu samazināšanos, peļņas samazinājumu un darbinieku atlaišanu.
6. Finanšu analīzes metodes pakāpeniski tika uzlabotas (pielāgotas) tādu faktoru ietekmē, kā, piemēram, ekonomikas krīze.
7. Informācijas tehnoloģijas nozare ir ļoti perspektīva Latvijas tautsaimniecības nozare, kura jau gadiem ilgi attīstījās ļoti strauji līdz krīzes sākumam.
8. A/s „XX” neto apgrozījums pēdējos divos gados samazinājās par 47% dēļ pasaules un Latvijas ekonomikas krīzes, kura ietekmēja gandrīz jebkuru uzņēmumu. Tas samazināja uzņēmuma pelnītspēju.
9. Veicot finanšu analīzi, autors secināja, ka a/s „XX” rīcībā ir pārāk daudz ilgtermiņa kapitālu, kurš daļēji tiek izmantots īstermiņa ieguldījumos.
10. A/s „XX” ir likviditātes problēmas, kas parāda likvīdo apgrozāmo līdzekļu trūkumu īpaši pēdējos divos gados, kad samazinājās naudas līdzekļi. Īpaši problēmas ir ar absolūto likviditāti, kura koeficients 2009. gadā bija 0.09.
11. Ja likviditātes pasliktinājās, tad maksātspējas rādītāji uzlabojās un līdz ar 2009. gadu uzņēmumam vairs nebija maksātspējas problēmas. Ar kredīta atmaksu uzņēmumam nevajadzētu būt problēmas, bet priekš vēlama līmeņa uzņēmumam ir jāuzlabo maksājamo

procentu segumu koeficientu. Kaut arī ilgtermiņa kapitāla īpatsvars ir audzis, tas vēl nav sasniedzis optimālo robežu, bet jāatzīmē, ka uzņēmums darbojas mazumtirdzniecībā, tāpēc ilgtermiņa kapitāla īpatsvars var būt arī zemāks.

12. Līdz ar ekonomiskās krīzes sākšanos pasliktinājās uzņēmuma apgrozījums un līdz ar to arī aprites rādītāji. Visu aktīvu aprite visus gadus bija zem vēlama līmeņa, kas ir 3, uz 2009. gadu tas ir vēl samazinājās, sasniedzot 1.67 koeficientu. Kā pozitīvu rādītāju var atzīmēt to, ka debitoru parādu aprite visos gados bija krietni augstāka par kreditoru apriti, tātad uzņēmumam nav problēmas norēķināties ar kreditoriem.
13. Kaut arī bruto peļņas rentabilitāte ir augusi, realizācijas rentabilitāte ir samazinājusies, tas skaidrojams ar to, ka apgrozījums ir strauji krities un nemainīgo izmaksu īpatsvars palielinājās pasliktinot realizācijas rentabilitāti.
14. Balstoties uz dažām bankrota varbūtību prognozēšanas metodēm, bakalaura darba autors secināja, ka a/s „XX” nākotnē ir zema bankrota varbūtība.

Balstoties uz izdarītajiem secinājumiem, autors ir formulējis šādus **priekšlikumus**:

1. Lai uzlabotu likviditātes problēmas, uzņēmumam nedrīkst palielināt īstermiņa saistības un jāpalielina likvidos apgrozāmos līdzekļus, piemēram, naudas līdzekļus vai īstermiņa vērtspapīrus. Palielinot naudas līdzekļus par 500 000 LVL, likviditātes rādītāji sasniedz optimālos līmeņus.
2. Lai uzņēmums varētu uzlabot rentabilitāti, tam ir jāoptimizē visi savi izdevumi. Piemēram, jāpārskata darbinieku algas, pielīdzinot tos valsts vidējiem līmeņiem, jāveic strukturālās reformas, optimizējot darbinieku skaitu, un jāpārskata iepirkuma līgumus ar piegādātājiem, lai varētu samazināt izdevumus.
3. Lai uzlabotu aprites rādītājus, uzņēmumam ir jāuzlabo neto apgrozījums. Autors piedāvā uzlabot aprites rādītājus galvenokārt uz neto apgrozījuma palielināšanas rēķina, jo aktīvus samazināt būtu nevēlami ekonomiskās krīzes laikā. A/s „XX” ir jāizvēlās piemērotu cenu un mārketinga stratēģiju, lai piesaistītu jaunus klientus, un tādā veidā palielinātu uzņēmuma apgrozījumu. Autors piedāvā palielināt neto apgrozījumu par 10%, kas būtu pietiekami liels pieaugums, lai būtiski uzlabotu rādītājus.
4. Lai uzlabotu maksāspējas problēmas, ir jāsamazina saistību slogs, uzņēmumam pakāpeniski ir jāsamazina kredītsaistības un nedrīkst uzņemties jaunus jebkādas kredītsaistības.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. Par uzņēmuma gada pārskatu: LR likums [Elektronisks resurss] - <http://www.likumi.lv/>, - 2010. – 3 aprīlis.
2. Pētījums par Latvijas Informāciju un Komunikāciju tehnoloģiju nozares turpmākās attīstības iespējām [Elektronisks resurss] - http://www.em.gov.lv/em/images/modules/items/item_file_21377_1.pdf, - 2010. – 21 maijs.
3. A/s „XX” mājas lapa [Elektronisks resurss] - <http://capital.lv/>, - 2010. – 3. aprīlis.
4. A/s „XX” vēstures mājas lapa [Elektronisks resurss] - http://capital.lv/Par_Capital/Par_uznemumu, - 2010. - 3. aprīlis.
5. Beaver W. H. Market Prices, Financial Ratios, and the Prediction of Failure //Journal of Accounting Research, 1968; pp. 179–192.
6. Bednarskis L., V. Paupa, J. Vaikulis Finanšu pārskatu analīze – Rīga: LU, 1994. – 104. lpp.
7. Foulke R.A. Practical Financial Statement Analysis. – 5–th ed. – McGraw–Hill Book Company, 1961. – 611 p.
8. LU rakstu krājums, Ekonomika un vadības zinātne, 677. sējums [Elektronisks resurss] - <http://www.lu.lv/apgads/izdevumi/lu-raksti/>, - 2010. – 10. maijs.
9. Lursoft datu bāze [Elektronisks resurss] - <https://www.lursoft.lv/>, - 2010. – 13. marts.
10. Krūzs K. Metodiskie norādījumi kursa, bakalaura un maģistra darbu izstrādāšanai un aizstāvēšanai. – Rīga: Latvijas Universitāte, 2006. – 32 lpp.
11. Paupa V., Ruta Šneidere Uzdevumu krājums finanšu analīzē – Rīga: Baltimoras konsultācijas centrs, 2008. – 48. lpp.
12. Rurāne M. Finanšu menedžments – Rīga: RSEBAA, 2006. – 386. lpp.
13. Rurāne M., Finanšu pārvaldība. – Rīga: Latvijas izglītības fonds, 2001. – 286 lpp.
14. Šneidere R., Finanšu analīzes metodes uzņēmuma maksātspējas prognozēšanai. – Rīga 2009. – 228 lpp.
15. Басовский Л. Е. Теория экономического анализа. – Москва: ИНФРА–М, 2001. – 220 с.
16. Бочаров В.В . «Комплексный финансовый анализ» ;СПБ: Питер 2005; 320- 432 с.
17. Ефимова О.В. «Финансовый анализ» Москва; Бухгалтерский учёт.1999; 118 с.

18. Мамедов О.Ю. «Современная экономика для студентов и вузов» Феникс1997; 350 – 360с.
19. Стоянова Е.С. «Финансовый менеджмент» Москва;Перспектива 1996; 75с.
20. Шеремет А.Д., Негашев Е.В. «Методика финансового анализа деятельности комерческих организаций. Москва;ИНФРА 2004; 7с
21. Янушка М. «Методика анализа финансовоэкономического состояния фирмы» Практическое пособие. Rīga; INOVĀCIJA 2002; 3-42с.
22. Янушка М. «Учёт и отчётность в современных условиях предпринимательства» Rīga; „Merkūrijs” ISBN9984-640-62-0;109с.
23. Uzņēmuma a/s „XX” finanšu atskaites, 2006. – 2009. gadā.

A/s „XX” bilance no 2006. gada līdz 2009. gadam [9]

Rādītājs		2009	2008	2007	2006
1	2	3	4	5	6
1.Zemes gabali, ēkas, būves un ilggadīgie stādījumi	60	380404	396499	412594	428689
2.Iekārtas un mašīnas	70	71903	153519	184979	150368
3.Pārējie pamatlīdzekļi un inventārs	80	1715250	1477861	1465608	111759
II. PAMATLĪDZEKĻI KOPĀ	100	2167557	2027879	2063181	690816
1. ILGTERMIŅA IEGULDĪJUMI (KOPSUMMA)	200	2167557	2027879	2063181	690816
3.Gatavie ražojumi un preces pārdošanai	230	1551821	2189901	1654831	2624686
5.Avansa maksājumi par precēm	250	2083	68761	0	7776
I. KRĀJUMI KOPĀ	270	1553904	2258662	1654831	2632462
1.Pircēju un pasūtītāju parādi	280	297374	384527	356850	402268
4.Citi debitori	310	218889	88541	268193	93813
5.Neiemaksātās daļas sabiedrības kapitālā	320	27960	27960	27960	27960
6.Īstermiņa aizdevumi uzņēmuma līdzīpašniekiem un vadībai	330	0	0	0	110000
7.Nākamo periodu izmaksas	340	19232	22985	44580	22714
III. DEBITORI KOPĀ	350	563455	524013	697583	656755
V. NAUDA (KOPĀ)	400	130386	47907	1235790	1215526
2. APGROZĀMIE LĪDZEKĻI (KOPSUMMA)	410	2247745	2830582	3588204	4504743
AKTĪVA BILANCE	420	4415302	4858461	5651385	5195559
1.Akciju vai daļu kapitāls (pamatkapitāls)	430	2007870	2007870	2007870	2007870
2.Akciju (daļu) emisijas uzcenojums.	440	152	152	152	152
5.Rezerves: a) likumā noteiktās rezerves;	460	0	9679	9679	9679
4. REZERVES KOPĀ	500	0	9679	9679	9679
5.Nesadalītā peļņa: a) iepriekšējo gadu nesadalītā peļņa;	510	258635	220637	178669	114063

1. pielikuma 1. tabulas turpinājums

Rādītājs		2009	2008	2007	2006
1	2	3	4	5	6
b) pārskata gada nesadalītā peļņa.	520	8043	28319	41968	64606
1. PAŠU KAPITĀLS (KOPSUMMA)	530	2274700	2266657	2238338	2196370
11.Pārējie kreditori	630	433329	535785	0	0
Atliktā nodokļa saistības	634	239452	215822	198852	52602
I. ILGTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	640	672781	751607	198852	52602
3.Aizņēmumi no kredītiestādēm	670	193498	24375	0	0
5.No pircējiem saņemtie avansi	680	30351	33930	472635	248606
6.Parādi piegādātājiem un darbuizpildītājiem	690	1191715	1710164	2487155	2574873
10.Nodokļi un sociālās nodrošināšanas maksājumi	730	17071	21648	194324	92476
11.Pārējie kreditori	740	23482	37435	30348	20423
12.Nākamo periodu ieņēmumi	750	11704	12645	29733	10209
II. ĪSTERMIŅA KREDITORI KOPĀ	780	1467821	1840197	3214195	2946587
3. KREDITORI (KOPSUMMA)	790	2140602	2591804	3413047	2999189
PASĪVA BILANCE	800	4415302	4858461	5651385	5195559

A/s „XX” peļņas vai zaudējuma aprēķins no 2006. gada līdz 2009. gadam [9]

1. Neto apgrozījums	10	7384960	8906499	13950570	8592088
2. Pārdotās produkcijas ražošanas izmaksas	20	-6640869	-8024431	-13099906	-8066769
3. Bruto peļņa vai zaudējumi (no apgrozījuma)	30	744091	882068	850664	525319
4. Pārdošanas izmaksas	40	-214056	-334240	-322282	-229030
5. Administrācijas izmaksas	50	-458811	-557692	-396238	-215094
Pārējie uzņēmuma saimnieciskās darbības ieņēmumi	60	135046	217559	107912	41948
Pārējās uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksas	68	-103449	-52764	-29090	-30421
9. Pārējie procentu ieņēmumi un tamlīdzīgi ieņēmumi	90	1077	12066	467	1427
11. Procentu maksājumi un tamlīdzīgas izmaksas	110	-64745	-112605	-20709	-12162
12. Peļņa vai zaudējumi pirms ārkārtas posteņiem un nodokļiem	120	39153	54392	190724	81987
15. Peļņa vai zaudējumi pirms nodokļiem	151	39153	54392	190724	81987
16. Ieņēmuma nodoklis par pārskata periodu	160	-4506	-6280	0	-5630
17. Pārējie nodokļi	170	-2974	-2823	-2506	-4457
18. Atliktais uzņēmuma ienākuma nodoklis	175	-23630	-16970	-146250	-7294
19. Pārskata perioda peļņa vai zaudējumi pēc nodokļiem (tīrie ieņēmumi)	180	8043	28319	41968	64606

